

Udskriftsdato: 22. december 2025

ISP nr 1999.562 (Gældende)

Inspektion af Statsfængslet i Horsens

Ministerium: Folketinget

Inspektion af Statsfængslet i Horsens

Resumé

Den 22. oktober 1998 foretog ombudsmanden inspektion af Statsfængslset i Horsens, og den 23. oktober 1998 foretog inspektionschefen inspektion af den narkofri afdeling der ligger i tilknytning til Statsfængslet.

Om de bygningsmæssige forhold udtalte ombudsmanden at der ikke var foretaget bygningsmæssige ændringer for så vidt angik cellernes størrelse som derfor fortsat var utilfredsstillende små, smalle og meget mørke. Da der var stillet foreslag om nedlæggelse af Statsfængslet i Horsens og opførelse af et nyt fængsel til erstatning herfor, foretog ombudsmanden sig ikke mere ud over at udbede sig underretning om de videre overvejelser om dette foreslag.

Ombudsmanden modtog rapportmateriale for nærmere angivne perioder om disciplinærsager, anvendelse af håndjern, anvendelse af magt, anbringelse i sikringscelle, anbringelse i observationscelle og anbringelse i enrum og notater i henhold til cirkulæret om brevveksling og besøg. Gennemgangen heraf gav på nogle punkter anledning til kritik, i enkelte andre tilfælde anledning til henstilling og i yderligere andre tilfælde anledning til at bede om nærmere oplysninger.

Bortset fra det indledende afsnit om hvilke sager ombudsmanden modtog mv. er rapportgennemgangen ikke medtaget i gengivelsen nedenfor af ombudsmandens rapport i sagen.

(J.nr. 1998-2610-629).

Den 17. december 1999 afgav jeg følgende rapport til Statsfængslet i Horsens og Direktoratet for Kriminalforsorgen:

”1. Indledning

...

Som et led i inspektionsvirksomheden foretog jeg og fire af embedets øvrige medarbejdere den 22. oktober 1998 inspektion af Statsfængslet i Horsens. Den 23. oktober 1998 foretog inspektionschef Lennart Frandsen og tre af embedets øvrige medarbejdere inspektion af den narkofri fængselsafdeling, der er særskilt beliggende. Til stede under inspektionen af statsfængslet var bl.a. fængselsinspektør Jørgen Bang, vicefængselsinspektør Michael Schrøder og fængselsfuldmægtig Torben Mogensen. I forbindelse med inspektionen af den narkofri fængselsafdeling var fængselsinspektør Jørgen Bang, vicefængselsinspektør Michael Schrøder, overvagtimester Finn Skriver og socialrådgiver Ulrik Hermann til stede.

I forbindelse med inspektionen modtog jeg rapportmateriale til gennemgang, jf. nærmere pkt. 7 nedenfor.

Den 23. maj 1957 besøgte ombudsmanden for første gang Statsfængslet i Horsens. I forbindelse med besøget modtog ombudsmanden en konkret klage. Sagen er nærmere omtalt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1957, side 73.

Ombudsmanden har herefter foretaget egentlige inspektioner af Statsfængslet i Horsens den 1. og 2. november 1976, den 4. december 1985 og den 15. november 1990. Rapporter fra inspektionen i 1976 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1976, side 257 ff, beretning for 1977, side 65 ff, beretning for 1978, side 40, beretning for 1979, side 32 f, beretning for 1980, side 34 og beretning for 1981, side 319 f. Rapporter fra inspektionen i 1985 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for

1985, side 109 ff. Rapporter fra inspektionen i 1990 er optrykt i Folketingets Ombudsmands beretning for 1990, side 129 ff, beretning for 1991, side 286 ff og beretning for 1992, side 463.

Inspektionen den 22. oktober 1998 bestod af en indledende samtale med ledelsen, samtale med samarbejdsudvalget, samtale med talsmandsgruppen, rundgang i fængslet og samtale med indsatte, der havde anmodet herom.

Inspektionen den 23. oktober 1998 bestod ligeledes af en indledende samtale med ledelsen og rundgang i fængslet. Ingen indsatte ønskede en samtale.

Der blev herefter den 23. oktober 1998 afholdt en samlet afsluttende samtale med ledelsen vedrørende begge inspektionsbesøg. Denne samtale deltog jeg ikke i.

I tilslutning til inspektionen blev der udarbejdet

- et referat af 20. november 1998 af den indledende samtale med ledelsen,
- et referat af den samme dato af samtale med talsmandsgruppen og ledelsens bemærkninger hertil,
- en beskrivelse af de fysiske rammer i statsfængslet,
- et referat af den 26. november 1998 af den indledende samtale i forbindelse med inspektionen af den narkofri fængselsafdeling og
- en beskrivelse af de fysiske rammer i fængselsafdelingen.

Med brev af 2. december 1998 sendte jeg det nævnte materiale til Statsfængslet i Horsens og til den narkofri fængselsafdeling, idet jeg bad om at modtage eventuelle bemærkninger eller tilføjelser inden en måned. Jeg modtog ikke bemærkninger eller tilføjelser til det fremsendte.

Referatet af samtalen med talsmandsgruppen blev samme dag sendt til en af talsmændene. Denne talsmand oplyste på talsmandsgruppens vegne den 18. december 1998, at referatet på et senere tidspunkt ville blive kommenteret. Den 17. februar 1999 anmodede jeg talsmanden om, at talsmandsgruppens bemærkninger eller tilføjelser snarest måtte blive fremsendt. Jeg modtog ikke bemærkninger eller tilføjelser til det fremsendte materiale.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Statsfængslet i Horsens og Direktoratet for Kriminalforsorgen med henblik på myndighedernes eventuelle bemærkninger om de faktiske forhold, som den foreløbige rapport måtte give anledning til. Jeg har ikke modtaget sådanne eventuelle bemærkninger fra myndighederne.

I rapporten har jeg enkelte steder henvist til inspektionschefens inspektion af Arresthuset i Nykøbing Falster. I den endelige rapport har jeg indarbejdet en udtalelse af 1. december 1999, som jeg efter udsendelsen af den foreløbige rapport vedrørende Statsfængslet i Horsens har modtaget fra Direktoratet for Kriminalforsorgen vedrørende inspektionen af Arresthuset i Nykøbing Falster.

2. Bygningsmæssige forhold mv.

2.1. Bygningerne

Statsfængslet i Horsens er et lukket fængsel, der blev taget i brug i 1853. Det er fysisk sikret med bl.a. en ringmur, der er 650 meter lang og fem - syv meter høj. Muren er visse steder yderligere sikret med pigtråd for at forebygge undvigelse og for at hindre indtrængen. Statsfængslet er endvidere sikret med forskellige former for elektronisk overvågning (TV og bevægelsesarmer). Statsfængslets grundareal er på ca. 22 tønder land, og statsfængslet har ca. 7.500 m² under tag, svarende til ca. 20.000 etagekvadratmeter. Trådhegnet omkring statsfængslets yderområde er ca. 1.500 m langt.

Statsfængslet har plads til 153 afsonere. (Hertil kommer 22 pladser i arrest-afdelingen. Inspektionen omfattede ikke arrestafdelingen).

Statsfængslet består af et porthus, en hovedbygning og flere andre bygninger på fængselsgrunden til udfyldelse af fængslets funktioner, f.eks. gymnastiksal, vaskeri og værksteder. Hertil kommer et større udendørsareal.

Hovedbygningen er dannet af fire sammenbyggede fløje og en midtfløj. Alle fløjene er i fire etager. Øst- og vestfløjen er belægningsafdelinger. Sydfløjen indeholder lokaler til administration, besøg samt nogle fælleslokaler. Nordfløjen indeholder køkken, læge- og tandlægekonsultation, værksteder, skole og bibliotek.

På hver belægningsafdeling findes 22 celler, køkken, toilet- og bedefaciliteter samt tre fællesrum.

Den narkofri fængselsafdeling er indrettet i det gamle arresthus. Fængselsafdelingen blev åbnet den 1. november 1996 med plads til 16 indsatte.

2.2. Cellerne

Der blev besøgt celler på afdeling 3. øst, afdeling 4. øst og afdeling 5. Cellerne på afdelingerne er 6,3 m². På afdeling 5 er cellerne større.

På afdeling 3. øst, hvor de indsatte er frivilligt enrumssanbragt, blev celle nr. 366, 368 og 384 besøgt. Gulvene i disse celler er belagt med brunt linoleum, lofterne er grønne, og væggene er malet i en gullig beige farve. På den ene sidevæg er opsat en stor opslagstavle. Cellerne, der er meget smalle, er oplyst af en enkelt loftslampe og en skrivebordslampe. Der er møbleret med en briks (65 cm x 192 cm), et ældre skrivebord, en stol, en vægreol over bordet, et vægskab og en reol. Cellerne er udstyret med et kaldeanlæg, der afgiver lyd og lys uden for cellerne. (Om natten er kaldeanlægget koblet op på vagtmesterens pc'er.)

På afdeling 4. øst blev cellerne nr. 469 og nr. 481 besøgt. Gulvene er også her belagt med linoleum, væggene er lyse og lofterne grønne. Cellerne er oplyst af en lampe, der hænger ned fra loftet. Der er møbleret med en briks, et ældre bord, et skab og en reol. I den ene celle er briksen gjort bredere ved hjælp af en plade, der er skåret til i hjørnet, så døren til cellen kan åbnes og lukkes.

På afdeling 5, som er beliggende i en selvstændig bygning, er cellerne større. Cellerne nr. 13 og nr. 20 blev besøgt. Celle nr. 13 er ca. 13 m². Gulvet er belagt med gråt linoleum, væggene er grønne, og loftet er hvidt. Der er en lampe i hjørnet. Cellen er møbleret med et skrivebord, en briks, et sofabord, et klædeskab, et hjørneskab, et tv og indbygget radio. Der er endvidere en vask med koldt og varmt vand og et spejl med lampe over. (Den indsatte havde et fugebur med fugle).

Celle nr. 20 er ca. 7 m². Gulvet er belagt med gråt linoleum, og væggene og loftet er gule. Cellen er møbleret med en briks, et bord, en stol, et skab, en vask med koldt og varmt vand og et spejl med lys over.

I en celle - formentlig celle nr. 2 - blev det konstateret, at vindueskarmen efter udskiftning af vinduet ikke er blevet lavet færdig, idet der var et gabende hul.

Jeg går ud fra, at arbejdet med vindueskarmen i celle nr. 2 er tilendebragt. Jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende det forhold.

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet i Horsens i 1990 udtalte jeg følgende (Folketingets Ombudsmands beretning 1990, side 129 ff):

"Efter sin inspektion i 1976 udtalte ombudsmanden om cellerne:

' ...

Belægningsafdelingernes celler har en utilfredsstillende standard. Dette beror navnlig på, at de er meget små og smalle (ca. 6,30 m² - 3,47 m lange og 1,81 m brede). Navnlig er anvendelsen af celler af denne størrelse til isolation vanskeligt forsvarlig. Hertil kommer, at et traditionelt fængselsmæssigt præg ved cellerne understreges af de højt siddende forholdsvis små fængselsvinduer (ca. 96 cm brede og ca. 83 cm høje).

Inden for de bestående bygningsmæssige rammer kan en forbedring af celleforholdene formentlig kun etableres ved, at cellerne lægges sammen to og to og ved en udskiftning af vinduer. Jeg er opmærksom på, at der her er spørgsmål om foranstaltninger, der er meget bekostelige, og som for så vidt de gennemføres fuldt ud - halverer statsfængslets kapacitet. Under hensyn hertil og til de foreliggende endnu større behov for forbedringer på andre lukkede statsfængsler er jeg - også på baggrund af oplysningerne i direktoratets skrivelse af 12. august 1976 (j.nr. 4.k.65-6) vedrørende de foreliggende bevillingsmæssige rammer for anlægsarbejder inden for kriminalforsorgen i finansåret 1976/77-1979/80 - opmærksom på, at det ikke er realistisk inden for den nærmeste fremtid at påregne, at de ovenfor omtalte i og for sig stærkt påkrævede forbedringer af Statsfængslet i Horsens gennemføres. Jeg skal dog henstille, at spørgsmålene indgår i kriminalforsorgens mere langsigtede planlægning og skal specielt pege på mine bemærkninger ovenfor vedrørende det betænkelige i, at celler som de eksisterende anvendes til isolation.

...

Som nævnt er der siden inspektionen i 1976 nedlagt 7 celler på hver afdeling, der anvendes som fællesrum. Dette er naturligvis en væsentlig forbedring af forholdene på belægningsafdelingerne.

Efter min inspektion af de nuværende forhold deler jeg imidlertid den opfattelse - som ombudsmanden gav udtryk for efter sin inspektion i 1976 - at cellerne har en utilfredsstillende standard. Også jeg er opmærksom på, at den utilfredsstillende standard ikke lader sig afhjælpe uden meget gennemgribende og bekostelige foranstaltninger.

Mine bemærkninger nedenfor om istandsættelses- og vedligeholdelsesarbejder skal ses i sammenhæng med bl.a. de meget små celler. Der foregår løbende vedligeholdelsesarbejder i anstalten. På tidspunktet for inspektionen pågik et omfattende arbejde med udskiftning af anstaltens tag. I lokalerne er der navnlig sket renovation af bade- og toiletrum i visse afdelinger. På tidspunktet for inspektionen var bade- og toiletrumene i isolationsafdelingen under istandsættelse. Der er sket istandsættelse af trappeopgange og gange.

Hovedindtrykket af lokaliteterne er, at der er mange lokaler, hvor istandsættelse er tiltrængt - det gælder bade- og toiletrum, gangarealer og fællesrum.

De forholdsvis få celler, som jeg så, havde for så vidt en rimelig vedligeholdelsesstandard. Hovedindtrykket af cellerne var dog ikke tilfredsstillende. Det skyldes - udover at cellerne som anført er små og smalle med et lille højsiddende vindue - så vidt jeg kan bedømme det,

at møblementet er spartansk og noget nedslidt,

at der kun i ret begrænset omfang var personlige ejendele placeret i cellerne, og

at der ikke synes at være gjort noget for ved hjælp af farver og indretning inden for de givne rammer at mindske cellepræget.

Det må vel fortsat konstateres, at der ikke inden for en nærmere fremtid er udsigt til, at der kan udføres gennemgribende bygningsmæssige forandringer, således at cellerne bliver større. Dette øger imidlertid betydningen af, at der udfoldes bestræbelser for at kompensere for den utilfredsstillende cellestandard dels ved vedligeholdelsen og indretningen af cellerne inden for de eksisterende bygningsmæssige rammer, dels ved de tilbud der gives de indsatte uden for arbejdstiden.

Jeg finder ikke på det foreliggende grundlag at burde gå nærmere ind på disse spørgsmål. Jeg anmoder imidlertid om at modtage oplysning om

-foreliggende planer for istandsættelse og vedligeholdelse af anstalten,

-hvilke retningslinier der følges med hensyn til møbleringen af de enkelte celler, herunder

-hvilke retningslinier der følges ved indsattes ønsker om at medbringe egne møbler og lignende ejendele i cellerne og på anden måde

give cellen et mere personligt præg. (Jeg har kendskab til cirkulære af 17. december 1980 fra Direktoratet for Kriminalforsorgen om

de indsattes adgang til udlevering af egne effekter m.v. og om anvendelse af penge og anstaltens bekendtgørelse B 13.1 om

udlevering af egne effekter og anvendelse af penge).

"Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyste herefter i brev af 11. juli 1991 bl.a. følgende:

"I 1991 har man påbegyndt istandsættelse af belægningsafdelingen 4-vest, og det er hensigten, at man i de følgende år vil foretage en gennemgribende vedligeholdelse af de øvrige belægningsafdelinger. I denne forbindelse vil man ændre det traditionelle farvevalg, således at man i stedet for den oprindelige institutionsprægede grå farve vil gå over til mere moderne farver, således som det allerede er sket flere steder i anstalten bl.a. i den nye arrestafdeling, på sygeafdelingen, i de særligt sikrede celler, i en del af de indsattes opholdsrum og på nogle af gangarealerne.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke retningslinier der følges ved møbleringen af de enkelte celler, herunder udskiftning af nedslidte møbler, kan oplyses, at det på grund af cellernes størrelse ikke er muligt at anvende kriminalforsorgens standardcelleinventar, hvorfor seng, bord og skab må fremstilles specielt til cellerne.

Møbleringen af en standardcelle i Statsfængslet i Horsens består af en seng med skumgummi-madrass på lamel- eller spånpladebund, skab med 3 sektioner, hylde, skrivebord med skuffer og nøgle, spejl, metalpærkurv, arkitektlampe, loftlampe og billedliste til ophæng. Herudover findes der dobbelt stikkontakt, stik til kabel-TV (18 kanaler), radioprogram 1 og 3 samt lokalradio Horsens.

Celleinventar udskiftes ved nedslidning, og det kan i den forbindelse oplyses, at der efter hver løsladelse af en indsat samt i forbindelse med ødelæggelse forvoldt af en indsat foretages en vurdering af cellens vedligeholdelsesstandard samt af dens inventar, hvorefter eventuelle skader udbedres.

Direktoratet finder af kapacitetsmæssige grunde og af hensyn til anstaltens økonomisk forsvarlige drift ikke for tiden mulighed for at sammenlægge celler, men man vil løbende være opmærksom på muligheden.

Anstaltens regelsamling er siden Folketingets Ombudsmands besøg den 15. november 1990 blevet revideret. Retningslinier for indretning af cellerne findes herefter i anstaltens bestemmelse af 15. april 1991 om orden, inventar og udstyr af de indsattes celler samt om udlevering af toiletartikler mv. (RH B-5-1) og i anstaltens bestemmelse af samme dato om udlevering af egne effekter mv. og om anvendelse af penge (RH B-13-1). Efter disse regler kan indsatte kun i meget begrænset omfang få udleveret egne møbler og lignende ejendele til brug i cellerne. Der kan derimod udleveres mindre inventargenstande, som foreskrevet i direktoratets cirkulære om indsattes adgang til udlevering af egne effekter mv. og om anvendelse af penge.

Årsagen til, at indsatte ikke kan få udleveret egne møbler som lænestol, seng, bord mv. er de meget små celler, hvor det af såvel brandsikkerhedsmæssige som visitationsmæssige grunde er nødvendigt at begrænse både antal og størrelse af møbler og andre personlige effekter.

Der er indført en særordning for indsatte på afdeling V. Der kan her udleveres sofabord, stereobænk og et ekstra tæppe. Der kan endvidere tillades udlevering af op til 5, max. 1 m høje, pottedplanter. Årsagen hertil er, at cellerne på afdeling V er meget større (helt op til 15 - 20 m²). Da der samtidig er forholdsvis mange langtidsindsatte på afdeling V, vil mange af de indsatte, som skal afsone en længerevarende straf i Statsfængslet i Horsens, kunne sætte et mere personligt præg på cellen.

...

Det fremgår af de for anstalten gældende regler, at man i samarbejde med husflidsafdelingen har forsøgt at udvikle inventargenstande, som kan medvirke til en mere personlig udsmykning af cellen. Det

drejer sig bl.a. om større bordplade, specielt opbyggede [af] reoler samt et skab, der kan fastgøres over indgangsdøren. Derudover kan der som nævnt også udleveres TV-bord og stereobænk af passende størrelse i cellerne i hovedbygningen.

...

Direktoratet foretager på nuværende tidspunkt ikke videre vedrørende dette punkt."

I brev af 8. maj 1992 skrev jeg til Direktoratet for Kriminalforsorgen, at jeg efter omstændigheder tog det oplyste til efterretning.

Der er siden inspektionerne i 1976 og 1990 ikke foretaget bygningsmæssige ændringer, for så vidt angår cellernes størrelse. Disse er derfor fortsat utilfredsstillende små og smalle. Hertil kommer, at de fortsat er meget mørke.

Af "Bygningsanalyse", der er udarbejdet af Direktoratet for Kriminalforsorgen i samarbejde med Forsvarets Bygningstjeneste i 1998, fremgår det side 83, at Kriminalforsorgen på baggrund af resultaterne i bygningsanalysen har udarbejdet en langsigtet plan (25 år) for nybygning og modernisering af bygningsmassen og de heraf følgende lukninger af gamle bygninger.

I den første 5-års periode (1999-2003) er det foreslået at nedlægge Statsfængslet i Horsens og i stedet at bygge et nyt lukket fængsel.

Som led i aftalen om finansloven for 1999 er der indgået en flerårsaftale for Kriminalforsorgen for perioden 1999-2003. I en udmøntningsplan af 4. februar 1999 fra Justitsministeriet for denne flerårsaftale er det vedrørende udmøntningen af initiativer på bygningsområdet anført, at der i aftaleperioden skal opføres et nyt fængsel med 180 pladser til erstatning for formentlig Statsfængslet i Horsens.

På den baggrund foretager jeg mig på nuværende tidspunkt ikke mere vedrørende spørgsmålet om cellernes størrelse. Jeg udbeder mig underretning om de videre overvejelser i relation til det nævnte forslag, herunder om en konvertering af forslaget til en egentlig beslutning om nedlæggelse af statsfængslet.

For så vidt angår celleinventaret, er det fortsat spartansk. Det fremstod endvidere meget slidt.

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor, tog jeg i brevet af 8. maj 1992 efter omstændighederne til efterretning de oplysninger, som Direktoratet for Kriminalforsorgen havde afgivet, herunder oplysninger om møblering af en standardcelle og om udskiftning af celleinventar.

Jeg anmoder imidlertid statsfængslet om en udtalelse om, hvorvidt der siden 1990 er sket ændringer i vurderingerne af udskiftningsbehovet, eller hvorvidt mulighederne for udskiftning er blevet forringet.

Under min samtale med talsmandsgruppen rejste denne nogle spørgsmål over for mig dels vedrørende mulighederne for at medtage enkelte egne effekter, dels vedrørende mindskelse af cellepræget ved hjælp af farver. Spørgsmålene er behandlet nedenfor under pkt. 4.3. og 4.4.

2.3. Gangarealer

I de enkelte belægningsafdelinger er der en lang, bred gang, hvorfra der til hver side er adgang til celler, opholdsrum mv. I hovedbygningen er gangene ca. 25 m lange og 4 m brede. Gangarealerne på afdelingerne 3. øst, 4. øst, 1. vest (syge- og isolationsafdeling) og afdeling 5 blev besigtiget.

Gangarealet på afdeling 3. øst er belagt med linoleum, og væggene og loftet er malet lyse med lilla paneler. Gangen er oplyst af loftsmonterede neonrør. I den ene ende af gangen er der opstillet et billardbord og enkelte steder er der pottedplanter. Disse syntes imidlertid ikke at kunne trives - formentlig på grund af lysforholdene. Der er udsyn til gangarealet fra et vagtrum på gangen. I et indhak er der opstillet seks borde med stole. Væggene her er malet turkis og lilla, loftet er turkis, og indhakket er oplyst af loftsmonterede neonlys.

Gangarealet på afdeling 4. øst er ligeledes belagt med linoleum, og væggene er malet i en lys farve. Der er lysindfald gennem loftet, hvilket bevirker, at området er et meget lyst opholdssted. Der er flere steder på gangen opstillet blomsterkummer, ligesom der er hængt billeder op.

På isolationsafdelingen er der en længere gang belagt med gråt linoleum. Væggene er lyse. Der er ingen planter, men enkelte møbler med stofhynder er placeret på gangarealet. Der er endvidere et sammenklappeligt bordtennisbord på gangarealet.

På sygeafdelingen er der et mindre gangareal. Det fremstod som arealet på isolationsafdelingen. På gangarealet på denne afdeling er der et lille indhak, der er indrettet med sofaarrangement med tv og video.

Gangarealet på afdeling 5 er belagt med gråt linoleum, væggene er lyse, og loftet er gult. Der er ikke opstillet møblement af nævneværdighed.

Det generelle indtryk af de besigtigede gangarealer på belægningsafdelingerne er, at de er pæne, omend området på afdeling 5 er noget slidt. Inventaret på afdelingerne fremstod ligeledes pænt. Enkelte steder (afdeling 3. øst og afdeling 5) virker imidlertid lidt tomme på grund af manglende udsmykning og møblement. På gangarealerne under fjerde etage bevirker den manglende mulighed for lysindfald, at der er lidt mørkt.

Mange steder på gangarealerne uden for belægningsafdelingerne er væggene dekoreret med enkle og farvede motiver. Dette gør sig særligt gældende for arealet i forbindelse med biblioteket og skolen. Væggene er holdt i hvide og pastelfarver, og udsmykningen er en gennemgående frise. Udsmykningen er udført som et projekt med deltagelse af indsatte.

Disse gangarealer er generelt meget lyse og venlige. Særligt gangarealet i forbindelse med biblioteket og skolen er imponerende.

2.4. Bade- og toiletfaciliteter

På hver afdeling er der adgang til bade- og toiletfaciliteter. Under inspektionen blev forholdene på afdeling 3. øst besigtiget.

Der er på denne afdeling adgang til et lokale med et urinal og et særskilt wc-rum. Gulvet er flisebelagt, væggene er belagt med hvide fliser, og i hovedhøjde og opefter er der malet hvidt. Lokalet er oplyst af loftsmonteret neonlys. Baderummet er indrettet med to adskilte badekabiner og fire håndvaske med spejle. På tidspunktet for inspektionen manglede to af spejlene imidlertid.

Idet jeg går ud fra, at forholdet med de manglende spejle er udbedret på nuværende tidspunkt, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet.

I lokalet er der endvidere opstillet to vaskemaskiner og to tørretumblere. Der var tydelige mærker af fugt på væggene.

Bortset fra mærkerne af fugt fremstod baderummet meget pænt.

I forbindelse med statsfængslets motionsrum i kælderen er der indrettet et baderum. Der er her adgang til særskilte brusekabiner. Gulvet er flisebelagt, og såvel vægge som loftet er hvidmalet.

Baderummet så pænt ud.

2.5. Køkken

Der er i Statsfængslet i Horsens ikke indført selvforplejning. På hver afdeling er der imidlertid adgang til et køkkenlokale. Under inspektionen blev køkkenet på afdeling 3. øst og afdeling 5 besigtiget.

Lokalet er ca. 14 m². Gulvet er belagt med linoleum, væggene er hvide og lilla, og loftet er hvidt. Der er hængt et par enkelte plakater op på væggene. Lokalet er oplyst af to neonlamper i loftet. Det er indrettet med skabe, to borde, fire stole, et stålbord med stålvaske, to køleskabe, en ovn med to kogeplader ovenpå, en brødrister og en toaster.

Køkkenet på afdeling 5 er indrettet med terrazzogulv, og væggene er beklædt med hvide fliser. Lokalet er udstyret med køkkenskabe, to vaske i et stålbord, overskabe og et køkkenbord, hvor bordpladen på enkelte steder bulede en del (formentlig på grund af, at der har stået noget meget varmt på stederne). Køkkenet er endvidere udstyret med to kogeplader, tre el-kogere, gryder og pander.

Generelt gjorde køkkenlokalerne et pænt indtryk. Væggene i køkkenlokalet på afdeling 3. øst så dog slidte ud, og bordpladen i køkkenlokalet på afdeling 5 bulede en del. Jeg går ud fra, at statsfængslet vil udbedre disse forhold, og jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende forholdene.

2.6. Opholds- og fritidslokaler

Der er på alle afdelinger opholds- og fritidsrum. I fængslets kælder er der desuden indrettet et motionsrum, og i en selvstændig bygning er der en gymnastiksal.

På hver af afdelingerne beliggende i hovedbygningen er der fra gangarealet adgang til et ca. 30 m² fælles opholdsrum. Der er her mulighed for at se tv, spille forskellige spil mv. Der er udsyn til gangen gennem tre ruder af kunststof.

Det blev i forbindelse med besigtigelsen af et opholdsrum oplyst, at de indsatte på tidspunktet for inspektionen kunne vælge mellem 25 fjernsynskanaler, hvilket udbud ville blive udvidet til 26 kanaler med virkning fra den 1. januar 1999.

På afdeling 3. øst er gulvet i opholdsrummet af linoleum, væggene er hvide/lyse-røde, og rummet er oplyst af loftsmonterede neonrør. Rummet er møbleret med en sofa, lænestole og nogle borde. Alle møbler er af metal og med stoffbetrukne hynder. Opholdsrummet er endvidere indrettet med et skab, tv og video (der er lejet for afdelingens rådighedsbeløb), enkelte planter, ligesom der er hængt nogle billeder op på væggene.

På afdeling 4. øst er gulvet i opholdsrummet ligeledes belagt med linoleum, væggene er malet i lys beige, loftet er gråt, og rummet er oplyst af loftsmonterede neonrør. Der er møbleret og indrettet med tre borde med stole, nogle lænestole med stoffhynder, tv, video og diverse blade, samt pottedplanter.

På den samme afdeling er der også adgang til et særligt rum beregnet til bordtennis.

Lokalerne og inventaret gjorde et henholdsvis pænt og velholdt indtryk.

Opholdsrummet på afdeling 5 er et større lokale, der er indrettet kun med borde og stole. Gulvet er belagt med linoleum. Loft og vægge mangler maling flere steder. Enkelte steder er der hængt nogle billeder op. Der er hverken tv eller video.

Dette rum gjorde et noget trist indtryk. Jeg går ud fra, at statsfængslet på nuværende tidspunkt har udbedret den manglende maling. Idet jeg i øvrigt går ud fra, at de indsatte på grund af den bedre celestandard på denne afdeling, ikke benytter rummet i nævneværdig grad ud over som fælles spiserum, foretager jeg mig ikke mere. Jeg har herved også lagt vægt på, at det i forbindelse med min inspektion af statsfængslet i 1990 fremgik, at der i kælderen til afdelingen er indrettet bordtennis, billard og kondirum.

Gymnastiksalen er beliggende i en bygning for sig. Den er af ældre dato, men står nu med nyrestaurerede, lyse hvidpigmenterede træbelagte vægge og loft. Der er her mulighed for at dyrke forskellige former for sport 18-20 timer om ugen, fordelt på hverdagsaftener og weekenden. Øverst i den ene ende af lokalet er der en rude ind til et vagtrum. Der er i det ene hjørne af salen indgang til et aflåst redskabsrum. I gymnastiksalen er der ophængt basketballnet, og på gulvet er der banemarkeringer.

Gymnastiksalen gjorde et udmærket indtryk.

Motionsrummet i statsfængslets kælder består i et stort lokale domineret af søjler og søjlebuer. Gulvet er af sten, enkelte steder dog belagt med træ. Vægge, søjler og loft er hvidmalede, og rummet er oplyst af loftsmonterede neonrør. Rummet er indrettet med mange forskellige træningsredskaber, primært til styrketræning. Der findes i rummet vejledning til brug af redskaberne. Væggene er flere steder beklædt med spejle. På tidspunktet for inspektionen var enkelte spejle gået i stykker. Der er, som beskrevet ovenfor under pkt. 2.4., adgang til et baderum fra motionsrummet.

Motionsrummet gjorde et meget godt indtryk.

På 3. etage i sydfløjen ligger forsamlingsalen/teatersalen. Det er et stort aflangt lokale med plads til ca. 60-70 indsatte ad gangen. Gulvet er belagt med linoleum, væggene er hvidmalede med udsmyknin-

ger flere steder, og rummet er oplyst af loftsmonterede neonlamper. Der er gardiner til at trække for vinduerne. Lokalet er møbleret med borde og stole. I den ene ende af lokalet er der bag et tæppeforhæng en scene, hvor der er mulighed for at lave forestillinger af forskellig art. Der er i samme ende af lokalet adgang til et lille tekøkken og et lille kontor. Det blev oplyst, at forsamlingssalen/teatersalen blev nyrenoveret for to år siden (1996). Lokalet anvendes til caféaftener for de indsatte, bingo, foredrag, julefrokost, almindelig hygge mv. Det blev oplyst, at det er tilladt alle fra fællesskabs-afdelingerne at komme til arrangementerne. De frivilligt enrumsanbragte har adgang til lokalet en gang imellem.

Forsamlingssalen/teatersalen gjorde et udmærket indtryk.

Biblioteket er beliggende i nordfløjen på 4. etage. Det store bibliotekslokale er indrettet med seks store metalreoler samt enkelte mindre reoler, hvorpå bibliotekets bøger står til udlån. Foruden reolerne er der opstillet en stor bueformet udlåns-skranke, nogle borde og stole, samt enkelte opslagstavler. Der er indrettet et læsesalsafsnit med borde og stole og PH-loftslamper. Bogudvalget omfatter også udenlandsk litteratur. Et bogkatalog er tilgængeligt. Det blev under besigtigelsen oplyst, at der er et velfungerende samarbejde med kommunebiblioteket. En ansat derfra kommer to gange om ugen til statsfængslets bibliotek, de isolationsanbragte og de syge indsatte.

Biblioteket gjorde et meget godt indtryk, og bogudvalget forekom imponerende.

I forbindelse med min inspektion af statsfængslet i 1990 modtog jeg en redegørelse af 19. marts 1991 vedrørende fritidstilbuddene i statsfængslet. Jeg tog til efterretning, at de indsatte blev tilbudt en relativ bred vifte af tilbud om fritidsbeskæftigelse, herunder fritidsbeskæftigelse på tværs af afdelingerne. Jeg bemærkede, at jeg gik ud fra, at anstalten løbende gør sig overvejelser vedrørende muligheden for at ændre/udbygge tilbuddene om fritidsbeskæftigelse.

Jeg anmoder statsfængslet om at oplyse, hvorvidt der på nuværende tidspunkt er ændringer (udbygninger eller indskrænkninger) i tilbuddene om fritidsbeskæftigelse i forhold til de oplysninger, som jeg modtog i forbindelse med inspektionen i 1990. I bekræftende fald beder jeg statsfængslet oplyse, hvori disse ændringer består og - for så vidt der er tale om indskrænkninger - baggrunden for disse.

2.7. Besøgsafdelingen

Statsfængslet i Horsens har den 27. januar 1997 fastsat regler om bl.a. besøgstider (B-16-2). Ifølge pkt. 1 i disse regler afvikles besøg mandag til torsdag mellem kl. 16.00 og 20.30, fredag mellem kl. 15.30 og 20.00, lørdage mellem kl. 9.00 og 18.30 samt søn- og helligdage mellem kl. 11.00 og 18.30. Besøg i arbejdstiden kan ikke tillades, medmindre ganske særlige omstændigheder gør sig gældende, f.eks. besøg af nærtstående personer, der er bosiddende i udlandet (jf. pkt. 4.2.). Der er fastsat særlige regler vedrørende besøgstider for indsatte, der er beskæftiget i køkkenet (jf. pkt. 4.3.).

Besøgsafdelingen er beliggende i sydfløjen på første etage. Afdelingen består af en sluse, en gang, et kontor og seks besøgsrum. I et af besøgsrummene er der forbud mod rygning.

Besøgsrum nr. 1 blev besigtiget. Rummet er ca. 10 m². Gulvet er linoleumsbelagt, væggene er beige, loftet er hvidt, og rummet er oplyst af to loftslamper. Lokalet er indrettet med et bord, fire stole, en briks, to lænestole, et sofabord, en håndvask med koldt og varmt vand, et spejl og et skab (bl.a. til kondomer). Enkelte billeder er hængt op på væggene. Der er et vindue med gardiner.

Alle besøgsrummene ligger ud til en gang. På gangarealet er opstillet en reol med legetøj, ligesom der står barnestol og en gyngehest. For enden af gangen er et kontor, hvorfra besøgene administreres. Gangen er indrettet med fem salgsautomater langs den ene væg.

En indsat rettede for få år siden henvendelse til mig vedrørende et spørgsmål om anvendelse af overskuddet fra de opstillede slik-, kaffe- og sodavandsautomater. Den indsatte mente, at overskuddet fra automatsalget burde tilfalde de indsatte fritidskonto. Henvendelsen blev videresendt til fængselsinspektøren til besvarelse. Jeg er bekendt med, at der af svaret til den indsatte fremgik følgende oplysninger:

Kantineforeningen, der består af samtlige ansatte i fængslet, sørger for leje eller indkøb af automater, vedligeholdelse af automaterne samt indkøb og opfyldning af automaterne, ligesom regnskabet også føres af kantineforeningen.

Såvel personalet som de indsatte og deres besøgende kan benytte automaterne.

Af svaret fremgår endvidere bl.a. følgende:

"Det er mit indtryk, at den totale omsætning på årsbasis via automaterne andrager et beløb på mellem 200 og 250.000 kr. Det er ligeledes mit indtryk ved bl.a. drøftelse med besøgsvagten, at langt størsteparten af omsætningen skyldes personalets indkøb i automaterne, hvilket i og for sig også vil være naturligt, da der er tale om en døgninstitution, hvor funktionærerne har behov for at foretage indkøb døgnet rundt. Besøgsafdelingen er alene åbent ca. 35 - 40 timer om ugen. Samtidig kan anføres, at der er ca. 170 indsatte, men alt i alt mellem 250 og 300 indsatte.

Jeg er ikke vidende om, hvorvidt der er tale om noget overskud, idet kantineforeningen selv fører regnskab, men der udføres af kantineforeningen et vederlagsfrit arbejde i forbindelse med indkøb, opfyldning og regnskabsføringen omkring salget af automaterne. Spørgsmålet om overskud er imidlertid efter min opfattelse heller ikke særlig interessant, idet der, såfremt købmanden administrerede automaterne, ikke skulle betales afgift efter overskuddet. Den aftale der findes omkring købmandshandel i Statsfængslet i Horsens (og jeg tror den er nogenlunde tilsvarende andre fængslers aftaler) bygger på, at købmanden betaler 1% i forpagtningsafgift af omsætningen.

I dette tilfælde ville der således være tale om en afgift på mellem 2. og 2.500 kr. om året. Imidlertid koster det i strømforsyning også noget at lade 5 automater køre døgnet rundt året rundt. Samtidig er størstedelen af salget i automaterne salg til de ansatte. Hvis man fra den forventede forpagtningsafgift på mellem 2. og 2.500 kr. fratrak dels det beløb, som fremkom på grund af personalets andel af omsætningen, og dels fratrak strømudgifterne, ville der være et meget beskedent beløb tilbage.

Som tidligere nævnt er de indsatte ikke tvunget til at foretage indkøb i automaterne, idet det er tilladt at medbringe slik og sodavand indkøbt hos købmanden, ligesom besøgende kan medbringe nydelsesmidler i form af madvarer udefra.

Jeg finder derfor, at den gældende ordning, som bygger på en aftale mellem anstaltens ledelse og kantineforeningen, er en positiv ordning set med alle parter i øje, og et eventuelt salg gennem automater opstillet af købmanden ville kun give et minimalt beløb til fritidsformål i anstalten.

Der ville formentlig maksimalt være tale om et beløb under 1.000 kr. I forvejen bruges der til fritidsformål langt over 100.000 kr. om året."

Jeg anmoder statsfængslet om at oplyse, hvorvidt kantineforeningen fortsat står for ordningen med salgsautomater. Jeg anmoder også om at få oplyst, hvorvidt der er knyttet et overskud til ordningen, og i bekræftende hvorledes det overskud, der må anses for hidrørende fra indsatte og deres besøgendes indkøb, anvendes.

Besøgende skal igennem en sluse for at komme ind i besøgsområdet. Slusen består af et ca. 20 m² lokale, der er indrettet med en stor metalscanner, som de besøgende skal igennem, samt en særlig scanner, som medbragte genstande skal igennem. Der er opstillet otte metalskabe til brug for opbevaring af de besøgendes ejendele under besøget.

Såvel det besigtigede besøgsrum som inventaret gjorde et udmærket indtryk.

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet i Horsens i 1990 oplyste Direktoratet for Kriminalforsorgen den 3. juni 1992 over for mig, at direktoratet havde godkendt et projektforslag til indretning af to besøgslejligheder. Direktoratet oplyste samtidig, at direktoratet ikke havde økonomisk mulighed for at stille en ansøgt særbevilling til rådighed, og at direktoratet ville underrette mig, hvis der senere måtte vise sig økonomisk mulighed for at gennemføre projektet (Folke-tingets Ombudsmands beretning for 1992, side 463).

Ved inspektionen i oktober 1998 kunne jeg konstatere, at projektet ikke er blevet gennemført. På baggrund af Direktoratet for Kriminalforsorgens forslag - som anført ovenfor under pkt. 2.2. - om i den første 5-års periode (1999-2003) at nedlægge Statsfængslet i Horsens og i stedet at bygge et nyt lukket fængsel, foretager jeg mig ikke mere vedrørende besøgsafdelingen.

2.8. Kirken

På 3. og 4. etage i midterfløjen er der indrettet en kirke. Kirken består af et større rum med gamle træbænke, et alter, en prædikestol, en døbefond, et orgel og et klaver. Kirkerummet er malet og udsmykket af indsatte. En udskiftning af trægulvet og en udbedring af bænkenes var efter tilvejebringelse af bl.a. fondsmidler forestående. Det blev oplyst, at kirken hver søndag besøges af ca. 20 - 25 indsatte, ligesom der arrangeres særgudstjenester for indsatte fra arrestafdelingen og for indsatte, der er frivilligt enrumssanbragt.

For enden af kirkerummet er der bag en trævæg indrettet en lille moské med egen indgang. Moskéen anvendes af ca. fem - ti indsatte til afholdelse af fredagsbøn.

Kirkerummet gjorde et meget godt indtryk.

2.9. Undervisning

I nordfløjen på 4. etage blev tre undervisningslokaler besøgt. I det ene lokale, der er ca. 50 m², er der indrettet computerrum. Rummet er således domineret af en stor gruppe sammensatte borde, hvorpå der er opstillet 12 computere. Disse blev flittigt benyttet på tidspunktet for inspektionen. I de to andre lokaler, der er ca. 40 m², er der indrettet undervisningslokaler med borde opstillet i en hestesko, stole dertil, et skrivebord, og en kridttavle på endevæggen. Der er linoleumsbelagte gulve, henholdsvis grønne og gule vægge og pladeloft. I hvert lokale er der plads til at undervise 10 til 12 indsatte. Der er loftsmonterede neonlamper i alle tre lokaler.

Det ene loft fremstod meget slidt. Det blev oplyst, at der er bevilget midler til istandsættelse. Arbejdet var medtaget på byggeprogrammet for 1998, men er blevet udskudt til 1999.

Idet jeg går ud fra, at istandsættelsen er blevet eller vil blive foretaget i 1999, som oplyst, foretager jeg mig ikke noget vedrørende undervisningslokalerne.

Under en indledende samtale med ledelsen blev det oplyst, at der ikke tilbydes undervisning på HF-niveau.

I forbindelse med min inspektion af statsfængslet i 1990 rejste talsmændene over for mig spørgsmålet om manglende tilbud om undervisning på HF-niveau.

Direktoratet for Kriminalforsorgen oplyste i brev af 17. juli 1991 følgende vedrørende dette spørgsmål:

"HF-undervisning generelt.

For at udnytte ressourcerne bedst muligt til den forholdsvis udgiftskrævende HF-undervisning er de egentlige HF-kurser samlet på 2 statsfængsler: Vridsløselille og Ringe, hvor der derfor kan oprettes hold af en vis størrelse (15-20 elever), idet andre fængslefs indsatte, der ønsker heltidsundervisning på HF-niveau, overføres til ét af de nævnte fængsler. Ønsker de indsatte ikke at blive overført, tilbydes de selvstudium med lærerstøtte i hjemanstalten.

Hvis HF-undervisningen skulle oprettes på alle lukkede fængsler, ville det betyde en tilsvarende nedgang i de øvrige undervisningstilbud, som først og fremmest retter sig mod de svage indsatte.

Dispensation.

Direktoratet har telefonisk rettet henvendelse til Undervisnings- og Forskningsministeriet og forelagt spørgsmålet for lektor John Bernth, der oplyser, at folkeskolelærere, der søger nævnte dispensation, skal fremsende ansøgning vedlagt eksamenspapirer m.m. Ansøgere, der kun har lærereksamen fra et seminarium vil normalt ikke blive godkendt. Der skal være tillægseksaminer, fx. bifagseksamen eller andre tilsvarende eksaminer for at komme i betragtning.

Fængselslærerne i Statsfængslet i Horsens har ikke sådanne tillægseksaminer og vil derfor ikke kunne forvente at få dispensation.

Behov for HF-undervisning i Statsfængslet i Horsens.

Direktoratet finder, at det til ombudsmanden oplyste tal på 5-10 indsatte, der ønsker at modtage HF-undervisning, er for højt. Anstalten har i forårssemesteret haft 5 indsatte tilmeldt et fag på HF-niveau (engelsk). Heraf går 4 til eksamen for øjeblikket.

Med en kapacitet på 153 indsatte og et belæg på 140-145 indsatte er der ikke tilstrækkeligt elevgrundlag til en HF-klasse med 10-15 elever. En løsning (som den vedlagte) med ansættelse af en timelærer fra det lokale VUC-center, der aflønnes af statsfængslet, er derfor at foretrække.

Direktoratet foretager herefter ikke på nuværende tidspunkt videre vedrørende ovenstående spørgsmål".

I brev af 8. maj 1992 meddelte jeg Direktoratet for Kriminalforsorgen, at jeg ikke fandt at have grundlag for at foretage videre vedrørende spørgsmålet.

Under den indledende samtale oplyste ledelsen, at formentlig seks indsatte kunne have ønske om at deltage i undervisning på HF-niveau.

Jeg har i forbindelse med denne inspektion ikke grundlag for at foretage mig noget vedrørende spørgsmålet om manglende tilbud om undervisning på HF-niveau. Jeg har herved lagt vægt på dels de oplysninger, som jeg modtog fra Direktoratet for Kriminalforsorgen vedrørende spørgsmålet i forbindelse med inspektionen i 1990, dels ledelsens oplysning om omfanget af eventuelle interesserede indsatte.

2.10. Værksted

Under inspektionen blev statsfængslets snedkeri og montageværksted i "gammel celle" besigtiget.

Snedkeriet, der er beliggende i en ca. 500 m² et-plansbygning ved siden af gymna-stiksalen, består primært i et stort arbejdslokale med et opsynsrum, der er hævet en smule over gulvniveau. Der er trægulv, hvide vægge og neonrør monteret i loftet. Snedkeriet er indrettet med adskillige maskiner til udførelse af diverse træbehandlingsopgaver, reoler og arbejdsborde. Værkstedet er normeret til at beskæftige 20 indsatte. Det blev under inspektionen oplyst, at værkstedet er normeret til tre faguddannede medarbejdere, men at det er særdeles svært at få uddannet personale, og at der på tidspunktet for inspektionen ikke var ansat en uddannet møbelsnedker.

Snedkeriet gjorde et godt indtryk..

I "gammel celle" er der indrettet arbejdspladser, hvor 20 indsatte kan lave forskelligt montagearbejde. Arbejdspladsen er beliggende på en gammel afdeling. Etagen er adskilt fra de overliggende etager ved et netværk. I montageværkstedet er der et større gangareal, ligesom der er flere tilstødende små rum. Arbejdet udføres alle vegne. På tidspunktet for inspektionen var der således paller med diverse arbejdsgenstande opstillet på gangen. Enkelte indsatte sad ved borde på gangen og arbejdede, og flere indsatte sad i forskellige små rum og arbejdede ved gamle træborde. De små rum er belagt med træplaner. I en af cellerne var en rude gået i stykker, og der var i stedet isat en papplade.

Generelt fremstod hele arbejdsområdet meget rodet og temmelig beskidt. Jeg har ingen forudsætninger for at vurdere, hvorvidt dette er en naturlig følge af arbejdets art, og jeg foretager mig derfor ikke noget i henseende til det spørgsmål.

Idet jeg i øvrigt går ud fra, at statsfængslet har udskiftet ruden, der var gået i stykker, foretager jeg mig ikke mere.

2.11. Læge- og tandlægekonsultation

Lægekonsultationen er beliggende i nordfløjen på første etage. Kun et større lokale (ca. 50 m²) blev besigtiget. Rummet er indrettet med diverse skriveborde, stole, metal- og træskabe og spejle. Flere steder hang der billeder på væggene. Rummet er oplyst af loftsmonterede lamper.

Statsfængslet betjenes af en læge, som kommer i fængslet to dage om ugen.

Det blev oplyst, at der på sygeafdelingen udleveres metadon, der skal indtages i personalets overværelse. Der er tale om metadon i tabletform, der skal opløses i væske.

Kun det lægelige personale har nøgle til det egentlige medicinskab. Dette personale doserer medicinen til de indsatte i poser med angivelse af, hvornår medicinen skal indtages. Medicin udleveres på afdelingen, og udleveringen markeres i en bog.

Fængselspersonalet har nøgle til et andet skab, hvor der forefindes medicin i meget små doser. På sedler angives til brug for efterfølgende kontrol hvor meget medicin, der er udtaget, og årsagen hertil.

Det besigtigede lokale gjorde et meget godt indtryk.

2.12. Observations- og sikringscelle

Observationscellen og sikringscellen er beliggende i vestfløjen på første etage. Lokalerne har et fælles forrum på ca. 6 m², der er indrettet med en håndvask, en wc-kumme (med forhæng som afskærmningsmulighed) og et lille vindue, hvorfra der kan holdes opsyn med sikringscellen.

Observationscellen er ca. 12 m². Gulvet er belagt med gråt linoleum, væggene er malet laksefarvede, loftet er hvidt, og der er lys fra to vinduer (med blændede ruder) og en lampe i det ene hjørne. Cellen er indrettet med en fastboltet metalseng i midten af lokalet og tilsvarende bord og stol. Sengen er udstyret med en kaldeknop ved hovedlejet. Ved afprøvning af kaldeknappen blev det konstateret, at den virkede.

Sikringscellen er indrettet på samme måde, dog med læderbælte og -remme påsat den fastboltede metalseng i midten af lokalet.

Af indstilling om sikringsceller og observationsceller, november 1972, fremgår bl.a. følgende på side 23 :

”De sikringsmæssige foranstaltninger over for urolige indsatte vil ofte tegne en udviklingsrække, hvor enrumsanbringelse er første trin, anbringelse i observationscelle andet trin og placering i sikringscelle, eventuelt tillige med fiksering, sidste trin. Reglerne bør indrettes således, at der anvendes så lidt tvang som muligt, det vil sige, at fiksering kun kan anvendes, hvis anbringelse i sikringscelle uden fiksering ikke er tilstrækkeligt, anbringelse i sikringscelle forudsætter, at observationscelle er utilstrækkeligt, og endelig forudsætter anbringelse i observationscelle, at enrumsanbringelse ikke er tilstrækkeligt. Dette ’**skånsomhedsprincip**’ – dvs. at der altid skal vælges den mindst indgribende foranstaltning, der er egnet til at løse den foreliggende situation - finder arbejdsgruppen vigtigt at fastslå ved opbygning af de fremtidige regler.

Arbejdsgruppen har overvejet, om der er behov for at opretholde muligheden for anbringelse i sikringscelle uden fiksering. Gruppen finder imidlertid, at der er tilfælde, hvor fiksering ikke er nødvendig, men hvor det vil være utilstrækkeligt at anvende observationscelle. Endvidere vil det i visse situationer kunne være hensigtsmæssigt at lade en indsat forblive en kortere periode i sikringscellen, efter at en fiksering er bragt til ophør. For at undgå at fiksering anvendes mere end absolut nødvendigt, foreslår gruppen derfor, at der fortsat består mulighed for at anbringe en indsat i sikringscelle uden fiksering.”

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor, konstaterede jeg i forbindelse med inspektionen, at læderbælte og -remme var påsat sengen i sikringscellen.

Denne konstatering har givet mig anledning til overvejelser om, hvorvidt et sådant permanent udstyr på sengen er i overensstemmelse med det anførte skånsomhedsprincip. Efter min umiddelbare opfattelse kan det på den ene side ikke ganske udelukkes, at det påsatte udstyr i nogle tilfælde kan føre til en anvendelse af fikseringsmidler, hvor en sådan anvendelse strengt taget ikke er nødvendig. Udstyret kan muligvis også medføre anvendelse af flere fikseringsmidler, end de der måtte være nødvendige i det konkrete tilfælde. Hertil kommer, at det heller ikke kan udelukkes, at udstyret kan være medvirkende til at optrappe en situation med sikringscelleanbringelse, således at det blotte syn af udstyret bliver den faktor, der udløser en herefter begrundet anvendelse af fikseringsmidler – uanset omfanget heraf. På den anden side finder jeg ikke helt at kunne udelukke, at udstyret i påsat stand - i hvert fald i et vist omfang

- i de tilfælde, hvor anvendelse af fikseringsmidler er begrundet, i et vist omfang kan medvirke til, at selve anbringelsessituationen ikke trækker ud og således optrappes på grund af den tid, der medgår til anbringelsen. Jeg kan heller ikke se bort fra, at sikkerhedsmæssige hensyn kan gøre sig gældende i de nævnte tilfælde; dette for så vidt angår såvel den indsatte som ansatte.

Før jeg tager endelige stilling til spørgsmålet om et permanent påsat udstyr i form af læderbælte og -remme, beder jeg direktoratet om en udtalelse.

Besigtigelsen gav i øvrigt ikke anledning til bemærkninger.

2.13. Særligt sikrede celler

Statsfængslet har to særligt sikrede celler på 13 m². På tidspunktet for inspektionen var den ene celle indrettet med et skrivebord, en briks, et par stole, et skab og nogle hylder. Der blev i cellen, der anvendes som kontor/kopirum, opbevaret tv-apparater. Det blev oplyst, at cellen i løbet af 24 timer kan omdannes til en særligt sikret celle.

Den anden celle er indrettet med en seng, en briks, et par borde og en stol. Gulvet er belagt med linoleum. Vægmalingen fremstod nedslidt, og et enkelt sted var stikkontakten flået ud af væggen.

Det blev under inspektionen oplyst, at cellerne ikke har været i anvendelse som særligt sikrede celler i adskillige år. Det blev også oplyst, at der i den ene celle er indrettet kontor, og at den anden celle anvendes som isolationscelle.

Den formentlig defekte stikkontakt forefandtes i den celle, der efter det oplyste anvendes som isolationscelle. På den baggrund går jeg ud fra, at statsfængslet umiddelbart efter konstateringen af forholdet iværksatte foranstaltninger til udbedring heraf.

3. Den narkofri fængselsafdeling

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor under pkt. 2.1. er den narkofri fængselsafdeling indrettet i det gamle arresthus. Fængselsafdelingen blev åbnet den 1. november 1996 med plads til 16 indsatte.

Fængselsafdelingen strækker sig over tre etager med delvis åben etageadskillelse. Administration, baderum, købmandsforretning, besøgsrum, celler og udgang til gårdtursarealet findes i stueetagen.

Fritidsfaciliteter og værksteder er specielt henlagt til henholdsvis anden sal og kælderen. Første sal er primært indrettet med celler.

3.1. Cellerne

Der er 16 celler på afdelingen. Celle nr. 3 i stueetagen blev besigtiget.

Cellen er ca. 8 m². Gulvet er belagt med linoleum, væggene er hvide, og loftet er gråt. Cellen er indrettet med standardinventar: en sovebriks, et klædeskab, et vægskab, hylde, bord, stol og køleskab, en almindelig loftslampe, en arkitektlampe, en sengelampe, et spejl og derunder en vask med koldt og varmt vand. I celle nr. 3 har den indsatte medbragt sit eget tv. Der er kun mulighed for at se videofilm i fællesskab.

Cellen fremstod pænt holdt og møblementet i meget fin stand.

3.2. Toilet- og badeforhold for de indsatte

Under rundgangen blev i stueetagen besigtiget et toilet- og baderum til brug for de indsatte. Det er indrettet med to vaske, et særskilt bruserafsnit og et særskilt toiletafsnit med vask.

Baderummet fremstod meget pænt.

3.3. Besøgsrum

Besøgsrummet er beliggende i stueetagen og er på ca. 15 m². Gulvet er belagt med gråt linoleum, væggene og loftet er hvide, og rummet er oplyst af neonlys. Flere billeder er hængt op på væggene. Rummet er møbleret med en briks, nogle stole, et bord, en reol med bl.a. noget legetøj og en kaffemaskine, to

lænestole og bord, en båndoptager og en radio. Der er gardiner til at trække for vinduerne. Fra rummet er der adgang til et toilet på ca. 4 m² med wc og håndvask med koldt og varmt vand.

Såvel besøgssrummet som det tilhørende toilet gjorde et udmærket indtryk.

3.4. Gårdtursarealet

Gårdtursarealet er beliggende med udgang fra gangen i stueetagen. Den er ca. 170 m² og stenbelagt. Murene er af mursten, og foroven er der metalgitter lagt i en vinkel på ca. 135°. Der var på tidspunktet for inspektionen ikke opsat billeder e.lign. på murene, men nogle indsatte var ved at male billeder til formålet. Det blev oplyst, at der om sommeren stilles havemøbler og blomsterkasser til bl.a. krydder-urter op i gården. Fra vinduer i et administrationskontor i stueetagen er der udsyn til gården. På gårdtursarealet er der mulighed for at spille bold, basketball, badminton mv. Der var f.eks. opstillet hockey mål.

Gårdtursarealet gjorde et godt indtryk.

3.5. Fritidsarealer/rum

I stueetagens gangareal er der i den ene ende opstillet et aflangt bord med stole. Arealet anvendes som spisestue.

På første sals gangareal er der opstillet et sofaarrangement.

Anden sals gangareal er belagt med linoleum. I væggene, der er hvidmalede med en frise af mursten, er der indbygget to træreoler. Der er opstillet lænestole og borde, indrettet et sofaarrangement med lavthængende loftslampe. Der er tv og video, dart og diverse andre spil. Flere steder er der opstillet potteplanter, og der er lagt tæpper på gulvet. I den ene ende af gangen er der endvidere plads til diverse projektarbejder. På tidspunktet for inspektionen blev der malet store billeder til ophængning i gården. I den anden ende er der indrettet en hyggeklub med et såkaldt "stødpudebibliotek".

Disse fritidsarealer gjorde et meget godt indtryk. Forholdene på anden sal fremstod meget imponerende.

På anden sal er der endvidere et ca. 20 m² bordtennisrum. Gulvet er belagt med gråt linoleum. Væggene er malet røde og loftet hvidt. Der er ophængt billeder på væggene. I midten af rummet er opstillet et bordtennisbord.

Ved siden af bordtennisrummet er der et billardrum. Væggene er der malet gule, og over billardbordet er der monteret tre grønne lamper.

Disse rum fremtrådte flot og gjorde et meget godt indtryk.

I kælderetagen er der indrettet et motionsrum på ca. 14 m². Gulvet er belagt med et større tæppe (skridsikkert), og væggene og loftet er hvidmalede. Lokalet er indrettet med diverse styrketræningsredskaber (vejledning forefandt), motionscykel og ribbe.

3.6. Bibliotek

På gangen på anden sal er der indrettet et bibliotek i nogle vægreoler. Det blev under inspektionen oplyst, at biblioteket er en del af Horsens Statsfængsels biblioteksordning, og at der, hvis der viser sig at være behov derfor, er mulighed for ledsagede udgange til kommunebiblioteket.

3.7. Undervisning

Undervisningslokalet, der er beliggende på anden etage, er malet lys grøn. Det er indrettet med borde, stole og en tavle. Der er ophængt loftslamper. Der er to vinduer i lokalet.

3.8. Værksteder

Værkstederne ligger i kælderetagen bag aflåste døre. Gulvene er af sten, væggene er hvidmalede, og lokalerne er oplyst af neonlys.

I det første rum er der opstillet to arbejdsborde. På tidspunktet for inspektionen blev to symaskiner betjent ved disse borde.

I det næste rum, som er beliggende for enden af en længere gang, er der indrettet et snedker- og hobbyværksted på ca. 16 m². Det er indrettet med arbejdsborde, ligesom der er adgang til diverse værktøjsredskaber.

I det tredje lokale er der indrettet et lerværksted, bl.a. med drejebænk. Der er i øvrigt opstillet flere enkelte borde i lokalet.

I et lille tilstødende lokale er der opstillet en ovn til at brænde lerarbejder i. Lokalet er på ca. 25 m².

I kælderen ligger et andet større lokale som anvendes til både fritids- og arbejds-bekæftigelse. På inspektionstidspunktet blev lokalet anvendt til fabrikation af våbenskjolde til en middelalderfest, der afholdes hvert år i byen.

I kælderen opbevaredes også otte cykler, som de indsatte havde sat i stand. Cyklerne anvendes f.eks. til de indsattes udgange.

Værkstedslokalerne gjorde et meget positivt indtryk.

3.9. Køkkenforhold for de indsatte

Køkkenet er beliggende i stueetagen. Gulvet er linoleumsbelagt, der er hvide fliser på væggene, og loftet er hvidmalet. Køkkenet er indrettet med træskabe på væggene, træreoler, aflange køkkenborde, et komfur med otte el-plader, ovne, en vask, en opvaskemaskine, køleskabe og en fryser.

Køkkenet fremtrådte meget pænt.

3.10. Købmandsforretning

I et ca. 14 m² lokale i stueetagen er der indrettet en købmandsforretning. Forretningen administreres af en købmand uden for fængselsafdelingen. Der er åbent to gange om ugen.

Lokalet er indrettet med en disk, vægreoler og en køle- samt fryseboks til opbevaring af diverse varer.

Det blev oplyst, at to indsatte i turnus på 14 dage laver mad til de øvrige indsatte og personalet, der spiser sammen. (Personalet betaler for egen andel). Indkøbssedler faxes til købmanden, der leverer varer to gange om ugen (eller oftere). Der er herudover mulighed for, at indsatte sammen med personalet kan foretage indkøb af tilbudsvare (kød) i Horsens by.

3.11. Vaskeforhold for de indsatte

I kælderetagen er der i et mindre lokale indrettet vaskerum med to vaskemaskiner, to tørretumblere, strygebræt og bord.

3.12. Personalerum mv.

Personalets kontor er beliggende i stueetagen inde i selve afdelingen. Kontoret er ca. 12 m². Kontoret er bl.a. indrettet med skrivebord og skrivebordsstol, reoler langs væggene og en computer.

3.13. Lægerum

Den narkofri fængselsafdeling omfatter også et lægerum, der imidlertid ikke blev besigtiget.

Det blev oplyst, at personalet kun har mulighed for at udlevere hovedpinetabletter og salve til udslæt mv.

4. Møde med talsmandsgruppen

Talsmandsgruppen havde til brug for mødet udarbejdet et skriftligt oplæg. Oplæggets enkelte punkter er citeret nedenfor.

4.1. Begunstigende forvaltningsakt

Oplæggets pkt. 1:

"Forklare os hvor man finder belæg for begunstigende forvaltningsakt."

Efter aftale med talsmandsgruppen sendte jeg efterfølgende til gruppen kopi af juridisk litteratur til belysning af dels begrebet "begunstigende forvaltningsakt", dels de retsvirkninger, der er knyttet dertil.

4.2. Telefonordning

Oplæggets pkt. 2:

"Telefonordning, 'forsøgsordning', efter i en årrække at have kørt en telefonordning på nogle afdelinger i Vridsløse og Ringe Statsfængsel, har man nu udvidet ordningen til at gælde alle afdelinger i de omtalte anstalter. Med udvidelsen til alle afdelinger er det logisk at ordningen ikke længere kan betegnes som en prøveordning og netop på baggrund af prøvetiden har man konkluderet således at ordningen kan gøres permanent og dække hele fængslet. Statsfængslet i Horsens og til dels Direktoratet for Kriminalforsorgen har igennem flere år med succes syltet indførslen af en lignende ordning i Horsens. Man har i fem år ventet på at de indsatte skulle misbruge ordningen og derved ødelægge det for sig selv, dette er imidlertid ikke sket, og derfor mener vi helt klart at der må tages skridt til at ordningen bliver permanent i alle de lukkede anstalter. For mange dårlige undskyldninger i forbindelse med evaluering, (Bulldozer, rockerkrig). Det var på sin plads at DfK brugte sine kræfter på at få lavet noget konstruktivt i form af at få undersøgt hvorledes telefonordningen, billigst og mest praktisk kunne etableres. I stedet for bruger de alt deres energi på at skrive den ene dårlige undskyldning efter den anden, for at undgå at indføre telefoner".

En af talsmændene tilføjede, at de svage indsatte i fængslet på grund af manglende skolegang er dårligst til at formulere sig og derfor har størst behov for at kunne ringe. Hertil kommer ifølge talsmanden, at mange voksne er flove over ikke at kunne skrive, og disse kan - når de ikke har mulighed for at ringe - ikke holde kontakten til familien eller gennemføre en klagesag.

Talsmandsgruppen blev gjort bekendt med, at forsøgsordningen med korttelefoner (og begrænset udvidelse af de indsatte adgang til at telefonere) er omfattet af min inspektion af Statsfængslet i Ringe i 1994. Jeg har således den 28. november 1995 i forbindelse med afgivelse af min rapport om inspektionen af Statsfængslet i Ringe bedt Direktoratet for Kriminalforsorgen om at underrette mig om resultatet af evalueringen af telefonordningen.

Direktoratet har efterfølgende underrettet mig om, at forsøgsordningen er blevet forlænget (i flere omgange). I brev af 27. maj 1998 har direktoratet endvidere oplyst bl.a. følgende:

"... det [er] endnu ikke ... afgjort, hvorvidt ordningen i Statsfængslet i Vridsløselille og Statsfængslet i Ringe skal gøres permanent, og dermed udvides til andre lukkede anstalter.

...

Efter drøftelser på møde med anstaltslederne i november 1997, bl.a. i lyset af de særlige sikkerhedsmæssige problemer, der - navnlig med fejden mellem Hells Angels og Bandidos, herunder intensiveringen af problemerne med negativt stærke indsatte - i de seneste år er opstået i Kriminal-forsorgen, har direktoratet endnu ikke kunnet afslutte overvejelserne vedrørende en permanent-gørelse/udvidelse af ordningen.

Direktoratet vil underrette ombudsmanden, når disse overvejelser er afsluttet."

Jeg har den 27. maj 1998 over for Direktoratet for Kriminalforsorgen taget det oplyste om baggrunden for, at overvejelserne endnu ikke da var afsluttet, til efterretning.

Direktoratet har efterfølgende yderligere oplyst, at spørgsmålet om evalueringen af telefonordningen har en sådan sammenhæng med de overvejelser, der pågår i differentieringsudvalget (udvalg, der i august 1998 blev nedsat for at overveje de grundlæggende principper for fordelingen af indsatte, øget differentiering af sikkerheden mv.), at stillingtagen til spørgsmålet må afvente udvalgets arbejde.

Efter de senest modtagne oplysninger fra direktoratet forventer udvalget at afslutte sit arbejde inden udgangen af 1999.

Forsøgsordningen er på nuværende tidspunkt endnu ikke blevet evalueret. Jeg kan derfor ikke foretage mig noget i relation til talsmandsgruppens ønske om, at der tages skridt til at gøre ordningen permanent i alle de lukkede fængsler.

Jeg har på den ene side forståelse for talsmandsgruppens synspunkt om, at en forsøgsordning, der flere gange forlænges og i den forbindelse udvides, kan give anledning til, at der rejses et spørgsmål om, hvor længe der i realiteten kan være tale om en forsøgsordning.

På den anden side kan jeg ikke afvise de begrundelser, som direktoratet har angivet for ikke på nuværende tidspunkt at foretage den endelige evaluering og dermed en stillingtagen til spørgsmålet om, hvorvidt ordningen kan/skal udvides til at omfatte alle de lukkede fængsler.

På det grundlag foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om telefonordning i relation til inspektionen af Statsfængslet i Horsens. Jeg vil dog i forbindelse med en senere opfølgingsrapport om inspektionen af Statsfængslet i Horsens omtale den underretning, som jeg modtager fra direktoratet i relation til min inspektion af Statsfængslet i Ringe.

4.3. Inventar

Oplæggets pkt. 3:

"Efter at have læst ombudsmandens beretning for 1990 ønsker vi, at der bliver taget skridt til, at de indsatte kan gives tilladelse til at få egne møbler. Da vi udmærket er klar over de små cellestørrelser, ønsker vi kun at tilladelse kommer til at omhandle 1 stk. kontorstol og 1 stk. madras, dette skal ses i lyset af de små celler."

Oplæggets pkt. 5:

"Efter at have gennemgået adskillige kataloger med senge til børn, har det ikke været muligt at finde nogle børnesenge der havde et mål, der var mindre end 70 cm. x 200 cm., normalstørrelsen var 90 cm. x 200 cm. De senge, der er monteret i cellerne her i huset er kun 65 cm. x 190 cm. Det virker som om ledelsen ikke er klar over, at gennemsnitsstørrelsen på mennesket er steget betydeligt de sidste 30 år, for de har ikke formået at udskifte sengene til en størrelse, der passer til dem, der skal ligge i dem. Et andet stort problem er, at sengene er monteret direkte ind på en kold væg. Dette gør, at man i løbet af natten vågner flere gange med en kold albue eller arm, hvilket man kan frygte, vil komme til at påvirke de indsatte på lang sigt, her tænker jeg på gigts og lignende ledsager. Vi ser meget gerne, at der bliver taget skridt til, at der bliver stillet senge op på alle cellerne, tilsvarende dem der er stillet op på afdeling 5. Det drejer sig om løse skibsbrikse, der om natten vil kunne trækkes lidt væk fra væggen, så man undgår de kolde vægge."

Talsmandsgruppen tilføjede under samtalen, at nogle madrasser er i dårlig stand. Således er nogle af madrasserne 10 cm tykke i kanten, men kun tre cm tykke på midten.

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor under pkt. 2.2., henviste Direktoratet for Kriminalforsorgen i forbindelse med min inspektion af statsfængslet i 1990 til de dagældende regler om bl.a. inventar og udstyr af de indsattes celler og om udlevering af egne effekter. Det blev anført, at indsatte efter disse regler kun i meget begrænset omfang kunne få udleveret egne møbler og lignende ejendele til brug i cellerne. Mindre inventargenstande, som foreskrevet i direktoratets cirkulære om indsattes adgang til udlevering af egne effekter mv. og om anvendelse af penge, udleveres.

Direktoratet oplyste endvidere, at årsagen til, at indsatte ikke kunne få udleveret egne møbler som lænestol, seng, bord mv., var de meget små celler, hvor det af såvel brandsikkerhedsmæssige som visitationsmæssige grunde var nødvendigt at begrænse både antal og størrelse af møbler og andre personlige effekter.

I de nugældende interne regler (B-5-1 om orden, inventar og udstyr af de indsattes celler samt om udlevering af toiletartikler mv. af 1. februar 1996) er det under pkt. 5 (Den indsattes egne effekter) angivet, at det er tilladt at forsyne cellen med egne effekter, som efter gældende regler kan udleveres.

Det fremgår af § 5, stk. 1, nr. 3, i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 17. december 1980 med senere ændringer om de indsattes adgang til udlevering af egne effekter mv. og anvendelse af

penge, at mindre inventargenstande kan udleveres til brug i eget opholdsrum. Som eksempler på mindre inventargenstande er angivet bordlampe, bordduk, billeder og fotografier.

Det kan på baggrund af de nævnte regler - og på baggrund af krav om, at madrasser skal være lavet af et brandhæmmende materiale - umiddelbart forekomme mindre sandsynligt, at der kan gives de indsatte tilladelse til at medtage egen kontorstol og madras.

En af talsmændene oplyste under samtalen, at spørgsmålet havde været bragt op over for ledelsen, der havde været umiddelbart positivt indstillet. Efter det oplyste havde en fængselsfunktionær imidlertid modsat sig de indsatte ønske.

På den baggrund anmoder jeg Statsfængslet i Horsens om en udtalelse til de indsatte ønske om at få tilladelse til at medbringe egen kontorstol og madras.

Under den efterfølgende samtale oplyste ledelsen, at konkrete problemer, der rejses over for ledelsen i relation til madrassernes standard, løses derved, at den indsatte får tilbudt en ekstra madras.

Idet jeg i øvrigt går ud fra, at slidte madrasser udskiftes, henviser jeg de indsatte, der måtte have problemer med for tynde madrasser, til at rejse spørgsmålet over for ledelsen. Jeg foretager mig herefter ikke mere vedrørende spørgsmålet om madrassernes standard..

For så vidt angår sengenes størrelse, oplyste ledelsen efterfølgende, at konkrete problemer løses ved ilægning af en plade, hvorved briksene bliver længere og/eller bredere.

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor under pkt. 2.2., konstaterede jeg under inspektionen af en celle på afdeling 4. øst, at briksen i cellen er gjort bredere ved hjælp af en plade, der er skåret til i hjørnet, så døren til cellen kan åbnes og lukkes.

Talsmandsgruppen orienterede mig ved brev af 18. december 1998 om en konkret sag vedrørende en indsat, der over for ledelsen havde rejst spørgsmålet om sengebredden. Det fremgår af den fremsendte korrespondance, at den indsatte i brev af 7. december 1998 havde anmodet fængselsinspektøren om at få en bredere seng. (I brevet er det oplyst, at den indsatte havde fremsat en tilsvarende anmodning over for - går jeg ud fra - fængselspersonalet på et tidligere tidspunkt. Tidspunktet herfor fremgår imidlertid ikke nærmere). I brev af 17. december 1998 fra den indsatte til fængselsinspektøren er det oplyst, at den indsatte var blevet bedt om at henvende sig til lægen, for at denne kunne foranledige, at den indsatte fik en bredere seng. Denne henvisning fandt den indsatte mærkværdig. Samtidig oplyses det, at der efter den indsatte henvendelse af 7. december 1998 til fængselsinspektøren skete en "hel masse". Den indsatte blev således orienteret om, at der var bestilt en sengeplade. Efterfølgende blev den indsatte - forstår jeg - orienteret om, at det ikke kunne betale sig at lave sengen bredere, da den indsatte kunne forvente at blive flyttet til den nye "stærke" afdeling. Af den indsendte korrespondance fremgår også en henvendelse af 17. december 1998 fra den pågældende indsatte til embedslægen i Vejle vedrørende klage over de alt for små senge i Statsfængslet i Horsens.

Den 17. februar 1999 bad jeg en af talsmændene om at orientere mig om, hvad der videre var sket i den konkrete sag. Jeg ønskede denne orientering til brug for mine overvejelser af, hvorvidt - og i bekræftende fald i hvilket omfang - den konkrete sag belyser det generelle spørgsmål om sengenes størrelse.

Jeg har imidlertid ikke modtaget den ønskede orientering. Jeg går derfor ud fra, at der er fundet en tilfredsstillende løsning på den konkrete sag.

Herefter og under henvisning til ledelsens oplysninger om, at konkrete problemer løses ved ilægning af en plade, der gør sengene bredere og/eller længere, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet om sengenes størrelse.

For så vidt angår talsmandsgruppens klage over, at sengene er fastmonteret, således at de indsatte ikke kan trække sengene ud fra væggen om natten og derved undgå kolde vægge, afviste ledelsen efterfølgende, at der er tale om kolde vægge. Ledelsen henviste til, at sengene er monteret på indervægge.

Under inspektionen konstaterede jeg, at sengene er monteret på indervægge. Jeg har herefter ikke tilstrækkeligt grundlag for at foretage mig mere vedrørende spørgsmålet.

4.4. Farver

Oplæggets pkt. 4:

"Vi ønsker, at cellerne kan males i lyse moderate farver, efter den indsatte ønsker evt. med fem farver at vælge imellem. Dette vil være med til at fjerne cellepræget."

Talsmandsgruppen anførte under samtalen, at loftet i cellerne er mørkt, væggene hvide, opslagstavlerne hvide, og skabslågerne køkkenblå. Gruppen oplyste endvidere, at de indsatte i Statsfængslet i Vridsløselille havde fået en sådan tilladelse.

Jeg anmoder statsfængslet om en udtalelse til ønsket, der blev fremsat af talsmandsgruppen.

4.5. Disciplinærstraf - opsættende virkning

Oplæggets pkt. 6:

"Det straffesystem man bruger inden for Direktoratet for Kriminalforsorgen, er meget utidigt. Hvis man bliver idømt en disciplinærstraf, får man altid at vide, at man kan anke afgørelsen til DfK. Hvis straffen består i straffecelle, bliver man sat til at afsone den straks, hvad skulle en anke så gavne, når man først får svar på anken, når straffen er overstået. Det svarer til at man får en byretsdom og anker den til landsretten, men først får deres svar, når straffen er afsonet, det vil vi ikke kalde en ankemulighed."

Jeg udtalte under samtalen med talsmandsgruppen, at jeg kan ikke kritisere (foretage mig noget i anledning af) det forhold, at en klage over en ikendt disciplinærstraf, ikke (automatisk) har opsættende virkning. Talsmandsgruppen blev samtidig gjort bekendt med, at det forhold, at Direktoratet for Kriminalforsorgen ændrer en disciplinærafgørelse, kan være udtryk for en kritik af statsfængslet; en kritik, som statsfængslet må tage højde for ved fremtidige afgørelser.

4.6. Inddragelse af orlov

Oplæggets pkt. 7:

"Kan det være rigtigt, at man bruger orlovinddragelse som disciplinærstraf, på mere eller mindre suspect grundlag, dette skal forstås således, f.eks. hvis en 'negativt stærkt styrende' bliver overført fra åben anstalt til lukket, inddrages orloven, selvom der ikke har været det mindste misbrug. Der er mange indsatte i de lukkede fængsler, der betegnes som stærkt styrende, men på trods af det, går de på orlov fra de lukkede fængsler. Holder det i forhold til forvaltningsloven."

En af talsmændene redegjorde for en konkret sag, der dannede baggrund for spørgsmålet. Det blev samtidig oplyst, at sagen ville blive indbragt for mig.

Jeg meddelte talsmandsgruppen, at jeg ville se på det rejste spørgsmål i forbindelse med den konkrete sag, når den blev indbragt.

Jeg modtog efterfølgende en henvendelse fra en indsat, der var blevet overført fra Statsfængslet Møgelkær til Statsfængslet i Horsens. (Jeg går ud fra, at det er denne sag, der dannede baggrund for talsmandsgruppens spørgsmål). Direktoratet for Kriminalforsorgen havde imidlertid - da jeg modtog klagen - ikke truffet afgørelse i sagen, og jeg kunne derfor ikke behandle klagen på daværende tidspunkt. Dette skrev jeg til klageren, som ikke siden har klaget til mig. Jeg har således ikke modtaget en klage over den afgørelse, som direktoratet efterfølgende traf.

Jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende spørgsmålet i relation til min inspektion af Statsfængslet i Horsens.

4.7. KRIM

Oplæggets pkt. 8:

"Onsdag den 21/10 1998 blev der afholdt fritidsudvalgsmøde i Horsens Statsfængsel. På mødet oplyste fængselspræsten (Carl Lomholt), at man havde forsøgt at afholde et foredrag med KRIM. Dette var blevet nægtet af ledelsen (Jørgen Bang), da han ikke fandt det formålstjenlig, at de indsatte har kontakt til KRIM. KRIM er en af de få organisationer, der hjælper de indsatte med at opnå bedre forhold i fængslerne. KRIM har som forening opnået en vis form for offentlig anerkendelse, og bliver som sådan ofte taget med på råd, i den løbende debat om fængselsforhold og retssamfundet som sådan. Det virker derfor helt ude af proportioner, at man forsøger, at hindre kommunikationen mellem de indsatte og KRIM. Man skal her tænke på, at dem der har mest brug for hjælp fra KRIM, er de indsatte, som i forvejen har meget svært ved at formulere sig på skrift. Det er dobbeltmoral, på den ene side konstant at beklage de såkaldt svage indsattes situation, og på den anden side nægter man dem adgang til kvalificeret hjælp fra KRIM."

Talsmandsgruppen henviste under samtalen til, at der i øvrigt er foredrags-virksomhed og kulturarrangementer i forbindelse med de indsattes caféaftener.

En af talsmændene oplyste, at heller ikke et ønske om et møde mellem KRIM og talsmandsgruppen var blevet imødekommet. Talsmanden fandt det utilfredsstillende, at de indsatte er nødsaget til enkeltvis at søge om besøgstilladelse for at få mulighed for en personlig samtale med KRIM.

Fængselsinspektøren bekræftede efterfølgende, at han afslået en anmodning, der var fremkommet umiddelbart op til efterårsferien, om afholdelse af et foredrag ved KRIM i efterårsferien. Han bemærkede i den forbindelse, at skolen sædvanligvis er initiativtager (efter samtale med de indsatte) i forbindelse med afholdelse af gæste-forelæsninger vedrørende emner, der har været oppe i skolens regi. Efter ledelsens opfattelse er det sikkerhedsmæssigt uoverskueligt, hvis de indsatte selv forestår invitationerne. En caféaften med KRIM vil efter ledelsens opfattelse endvidere være sikkerhedsmæssigt uforsvarlig, da der ved sådanne aftener er et stort antal indsatte til stede. Det store antal af indsatte, der skulle have været til stede, havde været afgørende i den konkrete sag. For så vidt angår muligheden for juridisk vejledning, bemærkede ledelsen, at ledelsen kan og gerne vil yde en sådan til indsatte, der har behov for det.

Jeg har for så vidt forståelse for synspunktet om, at det kan være sikkerhedsmæssigt uoverskueligt, såfremt de indsatte selv forestår invitationer. Jeg har samtidig umiddelbart forståelse for de indsattes synspunkt om, at det er utilfredsstillende, at hver enkelt indsatte skal søge om en besøgstilladelse for at få mulighed for en samtale med KRIM.

Jeg beder imidlertid statsfængslet om at uddybe begrundelsen for, at det er sikkerhedsmæssigt uforsvarligt at indbyde KRIM til en traditionel caféaften med foredrag. Jeg beder også statsfængslet om at udtale sig om, hvorvidt det vil være muligt at afholde foredragsaftener med KRIM sammen med henholdsvis mindre grupper af indsatte og talsmandsgruppen.

4.8. Udnyttelse af administrativ klagemulighed

Ud over de spørgsmål, der er omfattet af talsmandsgruppens skriftlige oplæg, rejste gruppen et spørgsmål om ombudsmandens muligheder for at behandle eller følge med i sager, mens sagerne samtidig er under behandling i Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Jeg vejledte talsmandsgruppen om bestemmelsen i § 14 i ombudsmandsloven (lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand). Efter den bestemmelse kan en klage over forhold, der kan påklages til en anden forvaltningsmyndighed, ikke indgives, førend den anden forvaltningsmyndighed har truffet afgørelse. Ombudsmanden er således afskåret fra at behandle en klage over en afgørelse, der er truffet af statsfængslet, indtil direktoratet har behandlet en klage over afgørelsen, og den indsatte klager til ombudsmanden over den/de trufne afgørelse(r).

Jeg gjorde endvidere talsmandsgruppen bekendt med, at ombudsmanden som udgangspunkt ikke følger med i en sag, der indbringes for Direktoratet for Kriminalforsorgen med kopi til ombudsmanden. En kopi til ombudsmanden af en klage til en myndighed vil blive opfattet som sendt til ombudsmanden til

orientering. I sjældne tilfælde vil ombudsmanden - når han orienteres om en klage til en myndighed - bede myndigheden om at underrette ham om den afgørelse, som myndigheden vil træffe.

4.9. Fællesskab

En af talsmændene rejste et spørgsmål om mulighederne for fællesskab på afdeling 3 (afdeling for frivilligt enrumsanbragte). Efter talsmandens opfattelse er mulig-hederne begrænsede og bør udvides.

I forbindelse med de efterfølgende samtaler med indsatte (jf. pkt. 5 nedenfor) klagede tre indsatte, herunder to indsatte fra afdeling 3. vest, over omfanget af fællesskab på afdelingen.

En indsat oplyste, at der er adgang til fællesskab to og to på cellerne hver dag mellem kl. 18.00 - 20.00, og at de indsatte herudover har adgang til fællesskab i grupper på fire på gangarealet en time hver anden dag. Den indsatte ønskede mulighed for fællesskab 20 - 30 minutter efter arbejde, således at de indsatte på afdelingen kan lave kaffe sammen m.m.

En anden indsat oplyste, at der ikke er adgang til ophold på gangene, og at de indsatte låses inde for natten 1½ time før de øvrige afdelinger.

En tredje indsat oplyste, der er adgang til fællesskab mellem kl. 07.00 - 08.00 og mellem kl. 16.45 - 17.15 (med efterfølgende gårdtur).

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen, at afdeling 3. vest er en afdeling for indsatte, der er frivilligt enrumsanbragt, og at der er begrænset fællesskab. Indsatte på denne afdeling afmønstres enkeltvis, og man er derfor nødt til at starte tidligere. Udover arbejdsfællesskab mellem kl. 08.00 - 15.30 er der på afdelingen tre former for fællesskab: styret fællesskab (caféaftener mv. for denne afdeling alene), sport i sportshallen, cellefællesskab (to og to indsatte sammen) og gangfællesskab (fire - fem indsatte ad gangen). Det blev samtidig oplyst, at mange af de indsatte på afdeling 3. vest ikke selv ønsker mere fællesskab - måske endda snarere mindre fællesskab. Det blev i den forbindelse også oplyst, at mange indsatte ikke benytter de eksisterende muligheder for fællesskab. På den baggrund mente ledelsen ikke at kunne udvide fællesskabet på afdelingen. Det blev tilføjet, at spørgsmålet jævnlige drøftes.

Statsfængslet i Horsens har den 11. marts 1996 fastsat regler om ophold på særlig afdeling for frivilligt enrumsanbragte (B-23-2). I følge disse regler er der adgang til fællesskab med indsatte, der ligeledes er anbragt i frivillig enrum, i følgende tilfælde:

3.1. Almindelig fællesskab på afdelingen.

På alle ugens dage kan de indsatte have fællesskab fra opmønstringen til kl. 8.00 med henblik på morgentoilette og -spisning samt fra kl. 12.00 til 12.30 med henblik på middagsspisning. Det gælder dog ikke indsatte, der under ophold i frivilligt enrum unddrager sig beskæftigelse. Disse indsatte vil få lejlighed til morgentoilette efter kl. 8.00 samt få udleveret morgen- og middagsmåltid ved celledøren.

3.2. Cellefællesskab.

Der er adgang til cellefællesskab for de indsatte 2 og 2 på hverdage i tiden kl. 17.00 til 20.00 og på lørdage samt søn- og helligdage i tiden fra kl. 14.00 til 20.00.

Indsatte, der unddrager sig beskæftigelsespligten, har ikke adgang til cellefællesskab.

3.3. Aktiviteter på afdelingen.

Efter nærmere aftale med personalet afvikles bordtennis, billard og lignende aktiviteter på afdelingen i mindre grupper på max. 4 indsatte.

3.4. Gårdtur.

Der er adgang til én times gårdtur dagligt.

Gårdtur foregår i fællesskab med andre frivilligt enrumsanbragte.

For indsatte, der unddrager sig beskæftigelsespligten, afvikles gårdtur sammen med indsatte på isolationsafdelingen.

3.5. Købmandshandel.

Indsatte har adgang til indkøb i butikken mandag og torsdag på det i skolelisten anførte tidsrum.

Indsatte, der ikke ønsker at deltage i indkøb i fællesskab med andre, samt indsatte, der unddrager sig beskæftigelse, foretager indkøb efter købeseddel.

3.6. Bogbytning.

Indsatte kan foretage bogbytning på biblioteket i overensstemmelse med henholdsvis SOMMERPLAN og VINTERPLAN (...).

Indsatte, der ikke ønsker at deltage i bytning i fællesskab med andre, samt indsatte der unddrager sig beskæftigelsen, tilbydes bogbytning gennem personalet.

3.7. Konditræning.

Konditræning finder sted i kondilokalet på de tidspunkter, der er angivet i aktivitetsoversigten. Der kan max. deltage 8 indsatte ad gangen.

3.8. Gudstjeneste.

Indsatte kan deltage i de almindelige gudstjenester.

Man kan dog ikke deltage i sammenkomster efter gudstjenesten.

Der afholdes jævnlig særlig gudstjeneste for afdelingerne.

3.9. Andre former for aktiviteter uden for afdelingen.

Efter nærmere aftale med personalet kan indsatte få mulighed for benyttelse af salen, og eventuelt også løbetræning eller andre former for idrætsaktiviteter på gårdtursarealet.

3.10. Afmønstring.

Afmønstring finder sted 2 og 2 i tiden mellem kl. 20.00 og 21.30.

Indsatte, der unddrager sig beskæftigelsespligten, afmønstrer enkeltvis inden for samme tidsrum.

4. Beskæftigelse.

De indsatte tilbydes beskæftigelse, der udføres i fællesskab med andre frivilligt enrumsanbragte eller undtagelsesvist med andre indsatte.

...

Montagearbejde foregår i gl. celle for låst dør med max. 2 indsatte i hvert arbejdslokale.

Arbejde ved det grafiske fagområde foregår i fællesskab med andre frivilligt enrumsanbragte.

Deltidsundervisning foregår i skolens lokale i gl. celle, 3. etage.

Selvstudium foregår i et særligt studielokale i gl. celle.

..."

Jeg går ud fra, at talsmandsgruppens bemærkninger blev afgivet alene med sigte på afdeling 3. vest, hvor de indsatte er frivilligt enrumsanbragt.

På baggrund af de ovenstående regler forstår jeg ledelsens oplysning om afmønstring enkeltvis som vedrørende indsatte, der unddrager sig beskæftigelsespligten, jf. pkt. 3.10. i de ovenfor citerede regler. Jeg går ud fra, at øvrige indsatte på afdelingen afmønstres to og to, som angivet i pkt. 3.10.

Herefter giver det mig ikke anledning til bemærkninger, at de indsatte på denne afdeling låses inde for natten på et tidligere tidspunkt end på andre afdelinger.

Efter en gennemgang af de ovenstående regler sammenholdt med ledelsens oplysninger må jeg ved min vurdering af spørgsmålet om fællesskab lægge til grund, at de indsatte på afdelingen, der ikke unddrager sig beskæftigelsespligten, har adgang til fællesskab i videre omfang end oplyst af de tre indsatte.

Jeg lægger endvidere til grund - som oplyst af en af de indsatte - at der er adgang til fællesskab i grupper på fire på gangarealet en time hver anden dag. Jeg går ud fra, at der er tale om fællesskab, der er omfattet af pkt. 3.3. "Aktiviteter på afdelingen".

Herefter og på baggrund af ledelsens oplysninger - særligt oplysningen om at mange indsatte ikke benytter de eksisterende muligheder for fællesskab, og oplysningen om at spørgsmålet om fællesskab jævnligt drøftes - har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende spørgsmålet. Jeg går i den forbindelse ud fra, at omfanget af fællesskab, herunder fællesskab der er omfattet af pkt. 3.3. "Aktiviteter på afdelingen" og pkt. 3.9. "Andre former for aktiviteter uden for afdelingen" - hvor omfanget af sådanne aktiviteter baserer sig på nærmere aftale med personalet - er undergivet ikke blot jævnlige drøftelser, men også løbende overvejelser og eventuel regulering.

4.10. Svømmeprojekt

En af talsmændene oplyste, at undervisningslederen havde planlagt et svømmeprojekt, hvorved de indsatte kunne få motion, aflægge livredderprøve og få lidt afveksling i hverdagen. Projektet var blevet godkendt, men inspektionen havde bestemt, at det skulle iværksættes på afdeling 3. For at være med i projektet var det fastsat som en betingelse, at den indsatte havde tilladelse til udgang (orlov). Da midlertid kun tre indsatte på afdeling 3 opfyldte denne betingelse, var projektet ikke blevet til noget. Talsmanden oplyste, at der var indgivet en klage til Direktoratet for Kriminalforsorgen over forholdet.

Jeg forstår det sådan, at talsmandsgruppen har klaget til direktoratet over det forhold, at projektet fra starten var tilrettelagt således, at det ikke kunne iværksættes, og at det i stedet burde have været iværksat på en anden afdeling.

Som det fremgår af det, der er anført ovenfor under pkt. 4.8. om min vejledning til talsmands-gruppen, kan en klage over forhold, der kan påklages til en anden forvaltningsmyndighed, ikke indgives til ombudsmanden, før den anden forvaltningsmyndighed har truffet afgørelse (jf. § 14 i ombudsmandsloven). Da direktoratet efter det oplyste behandlede klagen på tidspunktet for inspektionen, og da jeg ikke har modtaget en klage over den afgørelse, som direktoratet i den anledning måtte have truffet på nuværende tidspunkt, foretager jeg mig ikke mere vedrørende forholdet.

4.11. Selvforplejning

En af talsmændene udtrykte utilfredshed med, at der ikke er blevet indført selvforplejning i Statsfængslet i Horsens. Han oplyste, at 10 - 12 indsatte på afdeling 4. øst selv laver deres mad i et køkken, og at 40 - 50 indsatte i fængslet som helhed selv laver mad. Indkøb foretages hos købmanden, og kød bestilles dagen før, det skal anvendes.

Talsmandsgruppen tilkendegav, at gruppen vil klage til direktoratet over det forhold, at der endnu ikke er blevet indført selvforplejning i statsfængslet.

Jeg har ikke modtaget efterfølgende henvendelser - i form af klager over den afgørelse, som direktoratet måtte have truffet i den anledning - fra hverken talsmandsgruppen eller andre indsatte. (Fra en artikel i "Fængselsfunktionæren", 5-99, er jeg i øvrigt bekendt med, at der på afdeling 4. vest nu er indført selvforplejning. Denne afdeling er nu oprettet til indsatte, der kategoriseres som stærkt negativt styrende).

Jeg foretager mig derfor ikke mere vedrørende spørgsmålet.

5. Samtaler med enkelte indsatte

Under inspektionen havde henholdsvis jeg og inspektionschefen enkeltsamtaler med 20 indsatte. Samtalerne gav anledning til, at jeg i fire tilfælde indledte undersøgelse af sagerne. I enkelte tilfælde bad jeg den indsatte om at indsende nogle nærmere angivne bilag, før jeg kunne tage stilling til, om jeg havde grundlag for at foretage mig noget. Jeg modtog imidlertid ikke senere henvendelser fra de pågældende indsatte. De øvrige samtaler vedrørte dels forhold, der indgår i denne rapport (indsattes senge og madrasser samt fællesskabsmuligheder på afdeling 3. vest), dels forhold, hvor jeg ikke kan foretage mig noget, men hvor jeg så vidt muligt vejledte den enkelte indsatte om den pågældendes muligheder. Samtlige

indsatte har efterfølgende skriftligt modtaget enten min stillingtagen til de forhold, der blev bragt op under samtalen, besked om, hvorfor jeg ikke har kunnet foretage mig noget, eller underretning om, at spørgsmålet vil blive medtaget i denne rapport.

6. Andre forhold

Under mit møde med ledelsen og samarbejdsudvalget blev følgende spørgsmål rejst:

6.1. Personaleforhold

Det blev fra såvel ledelsens som de ansattes side fremført, at det er et stort problem, at statsfængslet er en uddannelsesanstalt. Som følge heraf har statsfængslet inden for de seneste fem år (siden gennemførelsen af AUF-strukturen den 1. oktober 1993) modtaget 290 nye fængselsfunktionærer. Normativet er 152½, og der er således sket en dobbeltudskiftning på de fem år. Personalet kommer fra andre steder i Jylland og bevarer bopælen for efter uddannelsesperioden at søge ansættelse i arresthuse og andre anstalter i Jylland. På den baggrund har statsfængslet mistet personale med anciennitet på mellem to og tolv år. Personalet er derfor meget ungt og uerfarent, hvilket er mindre hensigtsmæssigt klientellet taget i betragtning.

Det blev i forbindelse med drøftelsen af personaleforholdene anført, at en decentralisering af ansættelsesprocessen kunne være af stor betydning, idet der ville fremkomme ansøgninger om ansættelse fra lokale ansøgere.

Jeg er bekendt med, at der den 3. november 1998 blev rejst et spørgsmål (S 344) i Folketinget til justitsministeren om, hvilke initiativer ministeren vil tage i anledning af oplysninger om, at fængselspersonalet søger væk fra fængslerne på grund af terror fra de såkaldte stærke fanger. Af justitsministerens svar på spørgsmålet fremgår bl.a. følgende:

"Kriminalforsorgen har taget forskellige initiativer til at forbedre rekrutteringen og fastholdelsen af opsynspersonalet. Man har således iværksat en kraftig og bredere annoncekampagne med henblik på at tiltrække så mange egnede ansøgere som muligt. Endvidere er man i gang med at decentralisere ansættelseskompetencen, som hidtil har ligget hos Kriminalforsorgens Uddannelsescenter. De lukkede fængsler skal således fremover selv ansætte basispersonalet, hvilket efter kriminalforsorgens opfattelse vil styrke rekrutteringen og fastholdelsen. Endelig er grunduddannelsen blevet justeret, ligeledes med henblik på at fastholde flere.

...

Om Statsfængslet i Horsens kan det oplyses, at lukning af en afdeling i fængslet skyldes en akut mangel på personale. Lukningen er midlertidig og er foretaget for at skabe større tryghed for personalet på de øvrige afdelinger. Den personalemæssige situation forventes normaliseret i begyndelsen af 1999.

Endvidere kan det oplyses, at Statsfængslet i Horsens er det eneste fængsel i Jylland, hvor man uddanner fængselsfunktionærer, og at en del af disse naturligt nok søger til andre tjenestesteder i Jylland efter endt uddannelse."

Jeg modtog efter anmodning efterfølgende kopi af korrespondance, som statsfængslet siden juni 1994 har ført med Direktoratet for Kriminalforsorgen vedrørende personalesituationen i statsfængslet, herunder vedrørende spørgsmålet om statsfængslet som uddannelsesanstalt.

Ved fremsendelsen af dette materiale oplyste fængselsinspektøren følgende:

"..., at personalesituationen er bedret betydeligt siden efteråret 1998, idet man har decentraliseret ansættelsesprocessen, således at der i løbet af en kort periode blev ansat et større antal fængselsfunktionærer ved Statsfængslet i Horsens. Når disse har været gennem sidemandsoplærings-perioden på 4 måneder, er Statsfængslet i Horsens i den situation, at der er balance i antallet af ansatte i forhold til behovet for at opfylde postbesættelsen. Der vil i en overgangsperiode være tale om et meget stort antal prøveansatte set i forhold til antallet af fastansatte, men denne procentdel vil formentlig mindskes i den kommende tid,

da ansættelse af et antal fængselsfunktionærer på prøve direkte til åbne fængsler har reduceret antallet af forflytninger til åbne anstalter fra Statsfængslet i Horsens.

Personalsituationen inden for fængselsfunktionærgruppen er således på nuværende tidspunkt mere stabil, end den har været på noget andet tidspunkt siden 1. oktober 1993."

I Kriminalforsorgens Årsberetning 1998, side 57, fremgår bl.a. følgende vedrørende en ny ansættelses-procedure:

"... er det aftalt, at ansættelseskompetencen i forbindelse med ansættelser af fængselsfunktionærer på prøve i fremtiden skal varetages af de enkelte fængsler. Efter planen skulle denne ordning træde i kraft i 1999, men på grund af behovet for hurtigt at få ansat personale i de første måneder af 1999 blev der aftalt en midlertidig ordning, hvor ansættelserne sker i 'trio-grupper', som består af repræsentanter fra de store lukkede fængsler, Dansk Fængselsforbund og uddannelsescenteret. Fængslerne står selv for annonceringen og de første vurderinger af ansøgere. ...

I 1998 blev der med den tidligere ansættelsesprocedure ansat 183 fængselsfunktionærer på prøve mod forventet 210.

Inden for samme periode har 180 fængselsfunktionærer fået eller taget deres afsked, eller fået bevilget tjenestefrihed med løn. I 1999 forventes i alt ca. 270 fængselsfunktionærer på prøve, hvoraf langt den overvejende del ansættes til uddannelsesfængslerne, men der ansættes også som noget nyt fængselsfunktionærer på prøve til statsfængslerne Hørsholm og Kragsholm.

Den nye ansættelsesprocedure og de nye annonceringsformer betød, at der allerede medio januar 1999 var ansat 160 fængselsfunktionærer på prøve hovedsageligt med tiltrædelse i januar, februar og marts 1999."

På baggrund af fængselsinspektørens oplysninger og det, der fremgår af citatet umiddelbart ovenfor fra Kriminalforsorgens Årsberetning 1998, foretager jeg mig ikke noget vedrørende spørgsmålet.

6.2. Stærke/svage indsatte

Det blev oplyst, at der på tidspunktet for inspektionen var indsat 16 - 18 HA'ere eller HA-relaterede. De mange stærke indsatte udgjorde et stort problem for statsfængslet. På tidspunktet for inspektionen var der ikke formelt oprettet en afdeling til disse indsatte, men i praksis var hovedparten af dem efter eget valg placeret på afdeling 4. øst og resten på afdeling 4. vest.

Det blev endvidere oplyst, at mange indsatte på grund af de stærke indsatte havde valgt at blive frivilligt enrumssat.

Som anført ovenfor under pkt. 4.11., har jeg bl.a. fra en artikel i "Fængsels-funktionæren", 5-99, kendskab til, at der på afdeling 4. vest nu er oprettet en afdeling til indsatte, der kategoriseres som stærkt negativt styrende.

6.3. Narkotika

Det blev oplyst, at tiltag ganske vist har gjort det vanskeligt at smugle narkotiske stoffer ind, men at en del fortsat kommer ind i fængslet. Der er tale om, at nogle indsatte fungerer som narkotikadepot for andre indsatte. Disse indsatte bærer stofferne for dels at finansiere eget forbrug, dels at afdrage på gæld. En indsat, der fungerer som narkotikadepot, er økonomisk ansvarlig for stofferne. Den pågældende pådrager sig således en gæld, hvis stofferne konfiskeres, og den indsatte af den grund ikke kan levere det tilbage. De indsatte skjuler desuden stofferne nu på en mere effektiv måde end tidligere. Stofferne bæres i endetarmen.

(Jeg er bekendt med, at Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, i cirkulæreskrivelse af 13. april 1999 om gennemførelse af rectovaginal-undersøgelser af indsatte har fastsat regler om, at en indsat kan anbringes i enrum under vagt, hvis den indsatte nægter at underkaste sig rectovaginalundersøgelse, eller hvis undersøgelsen af andre grunde ikke kan gennemføres (jf. cirkulære-skrivelsens pkt. 2). Anbrin-

gelsen i enrum med vagt må ikke udstrækkes længere end formålet tilsiger (jf. cirkulæreskrivelsens pkt. 3, 1. pkt.) I Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgens folgebrev af 13. april 1999 er det anført, at cirkulæreskrivelsen indebærer, at 7-dages fristen for anbringelse i enrum med vagt ophæves. Det er endvidere anført, at baggrunden herfor er, at det efter Direktoratet for Kriminalforsorgens opfattelse må antages, at 7-dages fristen i adskillige tilfælde kan have virket som et incitament for indsatte til i denne periode at modvirke afføring, f.eks. ved indtagelse af medicin med hæmmende virkninger på de normale tarmfunktioner med heraf følgende risiko for lækage fra container og dermed fare for den indsatte helbred. Det er direktoratets opfattelse, at ophævelse af 7-dages fristen generelt må antages at nedbringe varigheden af enrums-anbringelser med vagt).

Det blev endvidere oplyst, at flere indsatte stofmisbrugere end tidligere søger om at komme i behandling. Samarbejdet med amter og hjemkommuner har gået trægt dels af økonomiske årsager, dels på grund af sikkerhedsforanstaltninger. Hertil kommer, at der i enkelte amter er lang ventetid (fire - seks måneder) bare på en samtale. Der har også været eksempler på, at hjemamtet ikke har villet bekoste en behandling, hvorefter behandlingsophold først er opnået efter klage til og kaution fra Direktoratet for Kriminalforsorgen. Det lykkes imidlertid nu oftere at få nogle indsatte i behandling. Hertil kommer muligheden for at blive indsat i den narkofri fængselsafdeling, hvorfra der er gode muligheder for at komme videre - også i behandling.

Det blev i den forbindelse tillige oplyst, at der er kontakt til de amtslige misbrugs-centre, at der udarbejdes en fælles plan, og at fængselsfunktionærerne, forsorgs-afdelingen og sygeafdelingen samarbejder. I statsfængslet foretages der vedlige-holdelsesbehandling med metadon, ligesom nogle indsatte under afsoningen påbegynder en behandling.

6.4. Undervisning

Det blev oplyst, at problemet med de stærke indsatte havde medført, at omkring 40 indsatte havde søgt frivillig enrumsanbringelse. Disse indsatte er undervisnings-mæssigt meget dårligt stillet, idet de alene er tildelt fire - otte lektioner om ugen.

Hertil kommer, at de svage indsatte generelt er de mest undervisningskrævende. Der er således et stort behov for undervisning af disse indsatte.

Personalet oplyste samtidig, at der fra de stærke indsatte side er stor søgning til skoleområdet. Hvis de ikke får deres uddannelsesønsker opfyldt, og i stedet placeres til at udføre arbejde på værkstederne, modarbejder de en sådan placering for at opnå placering i skolen. De stærke indsatte presser andre indsatte væk fra skoleområdet.

Det blev anført, at en omfordeling af de eksisterende ressourcer ved en overførsel af ressourcer til undervisningstilbud til indsatte i frivilligt enrum, vil medføre en mangel i den almindelige basisuddannelse, der dækker til og med trin II (fra 6./7. klasse og op til 10. klasse).

Fra forskellig side blev det bemærket, at løsningen på problemet ville være henholdsvis en tilførsel af yderligere ressourcer i form af flere undervisningstimer og en adskillelse af de stærke og de svage indsatte.

Jeg beder statsfængslet oplyse, hvorvidt oprettelsen af den særlige afdeling på afdeling 4. vest for de stærke indsatte har bevirket en ændring af situationen på skoleområdet og i bekræftende fald hvilken.

6.5. Senge og madrasser

Det blev oplyst, at lægen modtager mange klager fra indsatte over ondt i ryggen på grund af sengene og tynde madrasser. Det blev samtidig oplyst, at lægen foranlediger, at der bevilges ekstra madrasser.

Herudover blev det anført, at manglen på håndvaske på cellerne er et stort problem for den almindelige hygiejne.

Jeg henviser til det, som jeg har anført ovenfor under pkt. 2.2. og 4.3. Herefter foretager jeg mig ikke mere i anledning af det oplyste.

7. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende

- anvendelse af håndjern (for perioden 1. oktober 1998 og 6 måneder bagud)
- anbringelse i enrum (for perioden 1. oktober 1998 og 3 måneder bagud)
- anbringelse i observationscelle (for perioden 1. oktober 1998 og 3 måneder bagud)
- anbringelse i sikringscelle (for perioden 1. oktober 1998 og 6 måneder bagud)
- magtanvendelse (for perioden 1. oktober 1998 og et år bagud) og
- notater foretaget i henhold til cirkulæret om indsattes adgang til brevveksling og besøg (for perioden 1. oktober 1998 og 3 måneder bagud).

Jeg bad også om udskrifter af forhørsprotokollen vedrørende de seneste 50 sager om disciplinærstraf uanset resultatet (ingen sanktion, sanktion i form af bøde, strafcelle eller anden foranstaltning).

Jeg modtog 56 udskrifter af forhørsprotokollen, heraf 4 udskrifter fra den narkofri fængselsafdeling, 51 bødeforlægssager, 56 rapporter om anvendelse af håndjern, 12 rapporter om magtanvendelse, ni rapporter om sikringscelleanbringelse, 10 rapporter om anbringelse i observationscelle, 19 rapporter om anbringelse i enrum og fire notater foretaget i henhold til cirkulæret om indsattes adgang til brevveksling og besøg.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af baggrunden for indberetningerne (som jeg ikke har været i besiddelse af) og af de afgørelser, der er truffet efter forhørene. Jeg har navnlig haft opmærksomheden henledt på, hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt. Efter gennemgangen bemærker jeg følgende:

8. Opfølgning

Jeg beder om, at statsfængslet sender de udtalelser, som jeg har bedt om, gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen, som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

9. Underretning

Denne rapport sendes til Statsfængslet i Horsens, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de indsatte i statsfængslet.